

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Bakalářská práce

Kateřina Líbalová

Postoje vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí

Attitudes of university students towards imposition of criminal sanctions

Praha 2021

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Podaná, Ph.D.

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Zuzaně Podané, Ph.D. za cenné rady a připomínky při vypracovávání práce a za čas věnovaný konzultacím.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 6. 5. 2021

.....
Kateřina Líbalová

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá zkoumáním a testováním faktorů, které souvisí s postoji vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí. Mezi zkoumané faktory je zahrnuta informovanost jedince v oblasti trestní justice, zkušenost s kriminalitou a politická orientace. Tyto faktory jsou testovány v souvislosti se zkoumáním punitivity a rovněž jsou dány do kontextu s jednotlivými teoriemi trestání. V teoretické části je krátce představena oblast zkoumání punitivity a prostor je věnován rovněž popisu jednotlivých teorií trestání. Dále jsou představeny zkoumané faktory v souvislosti s výzkumem postojů k ukládání trestních sankcí. Výsledky získané prostřednictvím dotazníkového šetření u 228 vysokoškolských studentů ukazují, že mezi postoji studentů k ukládání trestních sankcí a jejich politickou orientací souvislost existuje a stejně tak data naznačila částečnou souvislost s informovaností jedince v oblasti trestní justice. Naproti tomu zkušenost s kriminalitou za faktor související s postoji k ukládání trestních sankcí považovat nelze. Analýza rovněž odhaluje souvislosti mezi informovaností jedince v oblasti trestní justice a stanoviskem k teorii retribuční. Se stanoviskem k této teorii souvisí i další z faktorů a to právě politická orientace.

Klíčová slova:

Postoje, trestní sankce, punitivita, teorie trestání, faktory

Abstract:

The bachelor's thesis deals with the examination and testing of factors that shape attitudes of university students to the imposition of criminal sanctions. The researched factors include the individual's awareness in the field of criminal justice, experience with crime and political orientation. These factors are tested in connection with measuring of punitiveness and they are also put into context with theories of punishment. The theoretical part briefly introduces the area of punitivity research and describes individual theories of punishment. Furthermore, the researched factors in connection with the research of attitudes to the imposition of criminal sanctions are presented. The results obtained through a questionnaire survey of 228 university students show that there is a connection between students' attitudes to the imposition of criminal sanctions and their political orientation, as well as a partial connection with the information of the individual in the field of criminal justice. On the other hand, the experience of crime cannot be considered a factor related to the attitude to the imposition of criminal sanctions. The analysis also reveals the relationship between an individual's awareness in the field of criminal justice and his position on retribution theory. Another factor is related to the opinion on this theory, namely political orientation.

Keywords:

Attitudes, criminal sanctions, punitiveness, theories of punishment

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Postoje.....	10
1.1. Punitivita	10
2. Ospravedlnění a účel trestu	12
2.1. Utilitární teorie	13
2.2. Retribuční teorie.....	16
2.3. Smíšené teorie	17
3. Faktory formující postoje k ukládání trestních sankcí	18
3.1. Informovanost a představa jedince o fungování trestní justice a o stavu kriminality	18
3.2. Zkušenost s kriminální činností.....	19
3.3. Strach z kriminality	20
3.4. Politická orientace.....	21
II. METODOLOGICKÁ ČÁST.....	23
1. Cíl a předmět výzkumu	23
2. Formulace hypotéz	24
3. Výzkumná metoda	26
4. Popis výzkumného vzorku	28
III. ANALYTICKÁ ČÁST.....	31
1. Nástroje pro měření míry punitivity a názory na teorie trestání.....	31
1.1. Punitivita	31
1.2. Teorie trestání.....	37
2. Informovanost a přehled respondenta v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji.....	42
2.1. Informovanost a přehled o kriminálním vývoji v souvislosti s mírou punitivity	42
2.2. Informovanost a přehled o typech ukládaných trestů v souvislosti s mírou punitivity	45
2.3. Informovanost a přehled respondenta v souvislosti s názory na teorie trestání	48
3. Zkušenost s trestným činem.....	50
4. Politická orientace respondenta.....	51

ZÁVĚR.....	56
Seznam použité literatury:.....	56
Příloha – DOTAZNÍK	63

ÚVOD

Tresty jsou nedílnou součástí lidského života. Jedinec se s nimi může setkávat již od útlého dětství a doprovází ho v průběhu celého jeho života. Každý si tedy na instituci trestání bezpochyby určitý názor vytvořil. Ačkoli by se mohlo zdát, že postoj veřejnosti nemá na ukládání trestních sankcí v rámci trestního práva žádný vliv, opak je pravdou. Účinnost mnoha typů trestů závisí do určité míry právě na ochotě veřejnosti, s jakou dané tresty přijmou a jaké podmínky pachatelé pro úspěšný návrat z výkonu trestu utvoří. Vedle toho, že výzkum postojů veřejnosti k ukládání trestních sankcí ukazuje, jaké typy trestů jsou veřejností přijímané a jaká intenzita trestání je pro určité delikty vyžadována, lze z postojů veřejnosti získat i jiné cenné informace. Tyto postoje mohou reflektovat například obavy vyskytující se ve společnosti, míru informovanosti veřejnosti o aspektech trestní justice a zároveň kvalitu a správnost předávaných informací o kriminalitě.

Tématu postojů veřejnosti k trestní justici byla na akademické půdě věnována značná pozornost, a to i v rámci výzkumů realizovaných v České republice. Mimo zachycení názorů a preferencí určitých typů trestních sankcí a jejich intenzity bylo zjišťováno, jaké faktory takové postoje formují. Předmětem výzkumů bylo v mnoha případech zkoumání míry punitivity veřejnosti. Jako významný faktor se ukázala být výše vzdělání (Zeman, 2010). Vyšší vzdělanost byla prediktorem méně punitivních postojů. Rovněž Zeman poukazuje na to, že jedinci z vyšších věkových kategorií vykazují punitivnější postoje. Lze tedy očekávat, že se mladí jedinci nebudou vyznačovat punitivními postoji a proto se v práci zaměřuji na populaci vysokoškolských studentů, kteří takové charakteristiky vykazují, a jsou tudíž pro výzkum postojů k ukládání trestních sankcí velice zajímavou a specifickou skupinou. Cílem této práce bude tedy zjistit a otestovat, jaké faktory mohou postoje vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí formovat.

V teoretické části nejprve představím dvě dimenze, skrze které budu postoje k ukládání trestních sankcí zkoumat. Zkoumání více dimenzí totiž napomůže komplexnějšímu a rozsáhlejšímu porozumění postojů jedinců k ukládání trestních sankcí. První dimenzí je míra punitivity, která spočívá v tendenci upřednostňovat přísnější tresty. Tu krátce představím a zmíním i možné způsoby jejího měření. Dále uvedu a charakterizuji jednotlivé teorie trestání, které popisují různé funkce, účely a ospravedlnění trestání, jakožto druhou dimenzi pro zkoumání postojů k ukládání trestních sankcí. V následující části dále představím několik faktorů, které se ukázaly na základě minulých výzkumů významnými pro zkoumání postojů

veřejnosti k trestní justici. Představen bude faktor informovanosti v oblasti trestní justice, zkušenost s trestným činem, strach z kriminality a v neposlední řadě faktor politické orientace.

V metodologické části věnuji prostor popisu cíle, předmětu mého výzkumu a představím hypotézy stanovené na základě výsledků minulých studií. Přiblížím rovněž i samotnou výzkumnou metodu, techniku sběru dat a v neposlední řadě zmíním také obecné charakteristiky výzkumného vzorku.

V praktické části práce, kterou věnuji samotné analýze výsledků mého výzkumu, budu testovat souvislost informovanosti jedince v oblasti kriminálního vývoje a přehledu v typech trestů, zkušenosti s trestným činem a politické orientace s postoji vysokoškolských studentů k ukládání trestných sankcí. Postoje budu zkoumat pomocí měření míry punitivity, kterou budu zjišťovat jednak skrze vypočítaný index míry punitivity, obecné otázky zjišťující míru punitivity, tak skrze položku dotazující se na názor na podmíněné propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody. Hlavní důraz budu klást především na otestování stanovených hypotéz, avšak analýza bude rovněž obsahovat i explorační část, v rámci které se pokusím zjistit, zda existují souvislosti mezi výše zmíněnými faktory a stanovisky k jednotlivým teoriím trestání.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Postoje

Existuje mnoho definicí a pohledů, jak pojem postoj chápat. Příkladem mohou být D. Krech, R. S. Crutchfield a E. L. Ballachey (1968, s. 170), kteří tento pojem vysvětlují jako „*trvalé soustavy pozitivních nebo negativních hodnocení, emocionálního citění a tendencí jednání pro nebo proti společenským objektům*“. Z jejich definice vyplývá, že postoj obsahuje hodnotící složku a je možné ho označit jako určitý hodnotící vztah k danému objektu (Nakonečný, 1970). Vůči hodnocenému objektu disponujeme určitými znalostmi, z hlediska emoční stránky příkládáme objektům určitý význam a zaujímáme tedy hodnotící vztahy, kdy objekty klasifikujeme například jako dobré či špatné, morální či nemorální nebo krásné či ošklivé (Nakonečný, 2009).

Postoje se dle Nakonečného (2009) skládají ze tří složek a to ze složky kognitivní, emotivní a konativní. Kognitivní složka disponuje nabytými poznatky a vědomostmi o daném objektu, složka emotivní obsahuje emoce chované vůči objektu a složka konativní funguje jako určitá predispozice, na základě které bude jedinec vůči objektu jednat určitým způsobem. Emoční komponenta přiřazuje objektu subjektivní význam a určuje tedy sílu a intenzitu daného postoje. Postoje, které se nachází na extrémech kontinua intenzity, bývají nejvíce odolné vůči změně, avšak bývají v populaci spíše méně časté.

1.1. Punitivita

Názory veřejnosti na ukládání trestních sankcí pachatelům trestné činnosti jsou rozmanité. Obecně lze ale pozorovat, že se společnost dělí na ty, kteří pro pachatele upřednostňují tresty tvrdší, a ty, kteří zastávají myšlenku, že by měl být kladen důraz na pachatelovu nápravu (Tajalli, Soto & Dozier, 2013). Proto za jeden z pohledů, jakým lze zkoumat postoje veřejnosti k ukládání trestních sankcí, může být zkoumání punitivity postojů. Punitivitou je možné chápat dle Moravcové a Tomáška (2014, s. 496) určitou „*vzrůstající tendenci k přísnějšímu trestání pachatelů trestných činů, která jde ruku v ruce s úpadkem ideálů o možnosti jejich nápravy a opětovné integrace do společnosti*“. Preferování a inklinaci k uvěznění pachatele lze tedy považovat za punitivní postoj.

Stejně tak jako je tomu u formování postojů v obecné rovině, tak i formování postoje punitivní povahy je velice komplexní proces, který je ovlivněn mnoha přímými i nepřímými

faktory. Punitivitu společnosti lze dle Tylera a Boeckamana (1997) vysvětlit na základě literatury pomocí dvou základních pohledů. První je teorie instrumentální, která spatřuje příčinu punitivních postojů ve strachu z kriminality a pocitu ohrožení zločinem. Punitivita a tendence požadovat pro pachatele přísné tresty tedy tkví ve strachu, že se jedinec sám stane obětí trestného činu. Jak naznačují Zimring, Hawkins & Kamin (2001), dle instrumentální teorie lze vyšší míru punitivity očekávat v zemích s vysokou mírou kriminality, u osob, které se obávají, že by se mohly stát obětí trestného činu a rovněž u osob, které se již v minulosti obětí trestné činnosti staly a obávají se, že se tato skutečnost bude opakovat. Tvrdší tresty tak jedinci vyžadují proto, aby redukovali možné ohrožení a nebezpečí. Mnoho výzkumů však tuto čistě instrumentální teorii popírá a tvrdí, že pomocí instrumentálních faktorů jako je právě například zkušenost s trestným činem, nelze punitivitu spolehlivě predikovat (Taylor, Scheppele & Stinchcombe, 1979). Další pohled přináší model, který příčinu punitivního postoje vidí spíše v rovině symbolické. Příčiny punitivity jsou v tomto ohledu spatřovány spíše v obavách o narušení sociálních a morálních hodnot a norem a oslabení sociálních vazeb ve společnosti (Vidmar & Miler, 1980).

Česká republika je dle mnohých výzkumů považována za zemi vyznačující se punitivními postoji. V rámci Evropy ji však nelze z tohoto hlediska označovat za unikát. Na základě 5. vlny výzkumu European Social Survey punitivní postoje zastávalo přes 40 % respondentů v každé z dotazovaných zemí (ESS Round 5, 2010). To, že lze české obyvatelstvo označit jako spíše punitivní, vyplynulo rovněž z výzkumů prováděných v České republice. Například dle Zemana (2010) jsou lidé toho názoru, že mezi rozsahem trestné činnosti a přísností trestu existuje úzká souvislost. Domnívají se, že kriminalita neustále narůstá, a v reakci na to hodnotí ukládané tresty jako převážně příliš mírné. Zavádějící představa o vztahu mezi trestnou činností a přísností trestu však není jediným vysvětlením punitivních postojů.

Zjištěná míra punitivity závisí do značné míry na tom, jakým způsobem je měřena. V rámci výzkumů bylo proto využito více způsobů, jakými lze punitivitu zkoumat. Setkat se můžeme jak s obecnějšími otázkami, které po respondentovi požadují vyjádřit pouze obecné stanovisko k ukládání trestních sankcí, tak naopak s otázkami konkrétnějšími, kdy má respondent za úkol zvolit sankci a reagovat na příklad určitého trestného činu, v rámci něhož je představen přesnější popis pachatele a okolností jeho trestné činnosti.

Bylo dokázáno, že míra zjišťované punitivity se liší v závislosti na položené otázce. Na základě výzkumu Cumberlanda a Zambleho (1992) vyplývá, že pokud je respondentovi předložen

k posouzení konkrétní trestný čin, respondent reaguje obvykle méně punitivně a je tedy častěji otevřen alternativním trestům, nežli když je punitivita u respondenta měřena v obecném měřítku. Existuje mnoho typů trestných činů a pro výzkumníky tedy v případě obecné otázky zůstává nejasné, jaké představy respondenta vedou k finální odpovědi. Kvůli rozmanitosti možností, jak přemýšlet nad odpovědí na takovou otázku, může být její zodpovězení pro samotného respondenta dosti náročné. Respondent může zastávat určité postoje vůči některým závažným deliktům a dožadovat se tvrdších trestů, pro jiné typy trestných činů, ale takové postoje chovat nemusí (Viki, Bohner, 2009 citováno podle Moravcová & Tomášek, 2014).

2. Ospravedlnění a účel trestu

Pro spořádaný a spolehlivý chod každého společenství je nutný řád a určitá pravidla. Jejich dodržování je v rámci společenství kontrolováno pomocí různých prostředků. Tyto prostředky je možné souhrnně nazvat sociální kontrolou, kterou lze chápat jako „*takové prostředky, kterými společnost působí na chování lidí a dosahuje tak žádoucí společenské konformity chování svých členů*“ (Válková, Kuchta et al., 2012, s. 220). Pro kontrolu kriminality využívá společnost sociální kontroly ve formě trestního práva, což můžeme označit za strategii represivní, kdy je řešena již spáchaná trestná činnost. Úkolem sociální kontroly je ale rovněž takovému deviantnímu chování a narušování pravidel a norem společnosti předcházet, a to pomocí strategie preventivní (Válková, Kuchta et al., 2012).

S institucí trestu a trestání v obecné rovině, které je právě jedním z využívaných prostředků represivní strategie kontroly kriminality, se jedinec setkává v různých oblastech života a to již od útlého věku. Trestání je zakořeněno hluboce v lidském jednání a je poměrně běžným nástrojem například v případě výchovy, ve školství, ve sportu či v zaměstnání. Proto se dá předpokládat, že aniž by se člověk přímo setkal s ukládáním či výkonem trestu jakožto kontroly kriminality, určitý postoj k trestání a udělování trestů nejspíš zastává. Jedním z pohledů, jak takové postoje k ukládání trestů zkoumat, je zjistit, jaké ospravedlnění a účel jedinec trestání přikládá.

Způsobů, kterými je možno definovat trest, je velká řada. Dle Laty (2007) prvek, který ale lze najít společný pro tyto definice, je označit trest jako určitý prostředek, kterým je danému provinilému jedinci úmyslně učiněna určitá újma. Způsobení újmy druhé osobě je však považováno za vysoce nemorální, bylo by tedy vhodné přiblížit, jaké obhájení a ospravedlnění jedinci tomuto jinak nepřijatelnému chování přikládají a jaký účel dle nich trestání má.

V trestním právu lze nalézt více prvků ospravedlnění trestání občanů, kteří spáchali trestný čin. Takové prvky je možné shrnout a rozdělit do dvou základních koncepcí teorií trestání, kterými jsou teorie retribuční a teorie utilitární (Lata, 2007). S těmito teoriemi se lze setkat i pod jinými názvy. Uvádí se také rozdělení na školu klasickou, která odpovídá principům představovaným v teorii retribuční, a školu pozitivistickou, která na účel a ospravedlnění trestu nahlíží stejným způsobem jako utilitární teorie (Mezník, Kalvodová & Kuchta, 1995). S odlišnými názvy se lze setkat například i u Solnaře (1979), který tyto teorie představuje jako absolutní teorie (retribuční teorie) a teorie relativní (utilitární teorie).

2.1. Utilitární teorie

Teorie utilitární spatřují účel trestu v plnění určitých cílů užitečných pro společnost. Předmětem těchto cílů je především ochrana společnosti před možným nebezpečím ve formě kriminality. O uložení adekvátního trestu je dle utilitárních teorií rozhodnuto tedy na základě toho, do jaké míry bude trest účinný v budoucím omezování kriminální činnosti a ohrožení společnosti. Tresty mají zastávat určitý preventivní účel (Válková, Kuchta et al., 2012). Způsobení újmy jedinci je, jak uvádí Lata (2007), dle utilitární teorie v zásadě nepřipustné. Takové nemorální činění je ospravedlnitelné pouze v případě, kdy udělením trestu bude dosaženo lepší situace, nežli kdyby k uložení trestu nedošlo. Pokud tedy potrestání nepřinese žádné účinky a výhody, způsobení újmy pachateli formou trestu není akceptovatelné. Jelikož je přísnost a druh trestu volen na základě účinků, které potrestání pachatele může v budoucnu přinést, lze takové teorie dle Lata (2007) nazývat jako tzv. looking forward theory.

Pod utilitární teorie spadá řada pohledů, které účel trestání spatřují v nejrůznějších specifických účincích. Takovými teoriemi jsou teorie odstrašující, rehabilitační (nápravná), eliminační a restituční (Karabec, 2008).

2.1.1. Odstrašující teorie

Základním konceptem odstrašující teorie je dle Lata (2007), jak už je zřejmé z názvu, pomocí udělení trestu odstrašit jedince od budoucího páchaní trestných činů. Toto odstrašení působí jednak na samotného odsouzeného, kdy je intenzita udělovaného trestu volena tak, aby pachatele odradila od možného návratu ke kriminální činnosti po ukončení výkonu uloženého trestu, tak má za účel zastrašit i ostatní jedince, kteří by se mohli v budoucnu stát potenciálními

zločinci. Cíl odstrašit pachatele samotného od znovunavrácení ke kriminálnímu životu lze označit jako individuální prevenci, naopak efekt odstrašení, ke kterému dle odstrašující teorie dochází i u ostatních jedinců, již by se sami mohli uchýlit k trestné činnosti, působí jako prevence generální (Karabec, 2008). Ona generální prevence je pro odstrašující teorie mnohdy stěžejní a možné kriminalitě chce předcházet pomocí prezentace myšlenky, že se zločin zkrátka nevyplácí.

Jak uvádí Karabec (2008), dosažení efektu odstrašení u samotného pachatele je velice individuální záležitostí. Každý jedinec je unikátní tvor s odlišnými hodnotami, odlišnou povahou, odlišnou životní situací, atd. Může tedy snadno dojít k tomu, že bude různým pachatelům za stejné spáchané činy udělen výrazně odlišný trest v závislosti na míře odstrašení, ke kterému má u pachatelů dojít. Naopak, jak poukazuje Novotný (1969) v případě generální prevence, kdy je efekt cílen na ostatní obyvatele vyjma pachatele, je na místě zmínit tresty exemplární, kdy dochází k uložení trestu tak přísného, aby bylo ukázáno občanům, jaký osud je může potkat, pokud se podobného provinění sami dopustí. Takové trestání vysoce neúměrné spáchanému činu, může však vést ke vzbuzení obecného názoru, že jsou ukládané tresty nespravedlivé a může tak dojít k poklesu důvěry v instituci trestání a trestající orgány. Karabec (2008) rovněž poukazuje na další úskalí. Odstrašující prvek trestání nelze snadno vyvolat u každého pachatele. Odstrašení může být lehce docíleno u mladého prvopachatele, kterého zkušenost s výkonem trestu vyděsí natolik, že se ke kriminální činnosti již nikdy nevrátí. Naproti tomu takového efektu lze obtížně dosáhnout u několikanásobného recidivisty. Takového pachatele hrozba přísného trestu, kterému byl podroben již několikrát, do budoucna pravděpodobně od kriminálního jednání odradí jen těžko.

2.1.2. Eliminační teorie

Další z řady utilitárních teorií je teorie eliminační. Jak uvádí Karabec (2008), tato teorie, jejímž cílem je rovněž snížení páchané kriminality, se zaměřuje především na ochranu společnosti před nebezpečnými deviantními jedinci. Tohoto cíle je dle eliminační teorie možné dosáhnout pomocí izolace pachatele a jeho odstranění ze společnosti. Eliminace jedince je docíleno jeho uvězněním, tudíž nejčastěji voleným typem trestu bude právě nepodmíněné odnětí svobody. Trestem, který je rovněž využíván ve směru eliminační teorie, je trest vyhoštění. S tímto typem trestu se lze setkávat již daleko v minulosti, kdy bylo pokládáno vyhoštění či vyhnanství za jeden z nejpřísnějších forem trestů vzhledem k důležitosti příslušnosti jedince k určité společenské skupině, národu či stavu.

I tato teorie má dle Karabce (2001) své stinné stránky a úskalí. Ačkoli eliminací nebezpečného jedince ze společnosti bude dosaženo ochrany obyvatel, v případě dočasného odnětí svobody tato ochrana jednou pomine a pachatel se do společnosti navrátí. Je rovněž známo, že pobyt ve vězení má na jedince řadu negativních dopadů. Uvězněním je jedinec vytržen z jemu přirozeného prostředí a dochází k přetrhání sociálních vazeb, čímž ztrácí stabilitu a zázemí, a to může způsobit mnoho potíží při následné integraci pachatele zpět do společnosti po výkonu trestu. Rovněž je narušen i pracovní život odsouzeného. Nelze opomenout také samotný vliv vězeňského prostředí na psychiku odsouzeného. Ten přichází do styku s dalšími mnohdy daleko nebezpečnějšími zločinci, kteří mohou do velké míry odsouzeného negativně ovlivnit a ke kriminalitě ho po propuštění dokonce navádět. Vězení lze považovat za jakousi školu kriminality. Pominout nelze rovněž ani ekonomickou náročnost vězeňských zařízení.

2.1.3. Rehabilitační teorie

Stejně jako ostatní utilitární teorie, i teorie rehabilitační má dle Lata (2007) za cíl snížení možné kriminální činnosti, a to právě nápravou pachatele. Na toho nahlíží jako na někoho narušeného, který není schopen dodržovat předepsané normy a pravidla. Za příčiny narušení pachatele lze považovat například nedostatečnou a nekvalitní výchovu, nepříznivou sociální a ekonomickou situaci pachatele, nízkou úroveň vzdělanosti či nepříznivé osobnostní a psychologické predispozice jedince. Účelem trestu je tyto příčiny a onu nevyzrálou a nedostatečnou pachatele napravit. Stejně jako tomu bylo u teorie odstrašující i v případě teorie nápravné nelze hodnotit a očekávat stejný efekt nápravy u všech pachatelů. Někteří pachatelé zkrátka mají lepší podmínky a predispozice pro nápravu a je více pravděpodobné, že u nich trest vyvolá zamýšlené účinky. Příkladem takových ideálních adeptů mohou být opět prvopachatelé pocházející ze stabilního prostředí, disponující pevnými sociálními vazbami, prvopachatelé s kvalitním vzděláním či dobrými vyhlídkami na možné uplatnění na trhu práce. Výše a intenzita trestu se tedy může odvíjet od faktorů, které napovídají o možném riziku recidivy u odsouzených.

Přestože se rehabilitační prvek zná býti velice nadějný, co se týče redukce kriminality a snížení recidivy, i zde lze narazit na určité překážky a nevýhody. Jednou z nich je, jak uvádí Karabec (2008), například náročnost poskytování odborných služeb zajišťujících pachatelovu nápravu. Takové programy jsou náročné jak finančně, tak vyžadují velké množství odborníků z různých odvětví. Rovněž, jak upozorňuje Lata (2007), pokud vezmeme v úvahu, že výše

a přísnost trestu, který má být pachateli udělen, záleží na pravděpodobnosti jeho nápravy a na míře rizika recidivy plynoucí z faktorů jako je sociální zázemí pachatele, ekonomická stabilita či míra vzdělanosti a jiné, pak není pachatel již souzen za spáchaný čin a narušení řádu a pravidel, ale je souzen za to, kým pachatel je, což lze považovat za velice nemorální.

2.1.4. Restituční teorie

Způsobů a prostředků, jakými dosáhnout nápravy pachatele, snížení možnosti recidivy a omezení ohrožení společnosti, bylo výše zmíněno již mnoho. U teorie restituční tkví způsob, jakým takových výsledků dosáhnout, v pachatelově odčinění újmy a nahrazení škody oběti trestného činu (Karabec, 2008). Dle Laty (2007) je s principy restituční teorie úzce spojen pojem restorativní justice, který takové myšlenky zastává. Jedním z trestněprávních institucí, které odpovídají principům restorativní justice, je mediace, v rámci které je zprostředkován kontakt mezi pachatelem a obětí jeho trestné činnosti. Tím je pachateli poskytnuta možnost nahlédnout na své provinění očima oběti, pocítit utrpení a újmu, kterou oběti způsobil a následně se pokusit o její nápravu a kompenzaci. Nejde ale jen o pozitivní dopad na pachatelovo uvědomění a možné zpytování svědomí, což může vést i k přehodnocení pokračování v jeho kriminální kariéře po výkonu trestu, ale mediace a kontakt mezi pachatelem a obětí může přinést příznivé výsledky i oběti. U té může být docíleno odpuštění pachateli a rovněž může napomoci oběti, aby se vyrovnala s nepříjemnou zkušeností s trestnou činností.

2.2. Retribuční teorie

Pro teorii retribuční, známou i pod názvem teorie odplatná, je charakteristické, že účel trestání je vázán převážně na delikt, kterého se pachatel dopustil. Trest představuje určitou formu odplaty za páchanou trestnou činnost a jeho intenzita by měla být úměrná závažnosti provinění pachatele (Karabec, 2008). Ospravedlnění uložení trestu pachateli tedy dle Laty (2007) tkví v pouhé zaslouženosti. Pachatel si zkrátka za újmu, kterou způsobil společnosti či samotné oběti, zaslouží, aby mu byla újma ve stejné míře vrácena. Je nutno ale upozornit, že újma působená pachateli jako forma odplaty se nutně nerovná újmě, kterou pachatel způsobil. Trest nemusí odpovídat stejnou mírou utrpení, kterou způsobil trestný čin, měl by být ale ve všech případech podobně závažných trestných činů udělován stejný.

V návaznosti na fakt, na který poukazuje Lata ve svém díle (2007), že dle teorie retribuční je jediným nutným ospravedlněním trestání samotné spáchání činu, kterým se jedinec dopouští porušení zákonů či pravidel, a intenzita trestu se odvíjí od závažnosti pachatelova provinění, lze označit rovněž tuto teorii jako tzv. back looking theory, tedy teorii, jež hledí zpět do minulosti. Tato teorie uděluje trest jen na základě míry provinění pachatele a jiné funkce a cíle jsou pouze druhotné.

2.3. Smíšené teorie

Zastávat ideje pouze jedné z výše uvedených teorií trestání je dle Karabce (2008) už jen vzhledem k rozmanitosti a různorodosti trestných činů nereálná představa. Myšlenky a principy jednotlivých teorií nelze aplikovat na veškerou trestnou činnost. Ne u všech pachatelů, již z finančního hlediska, je na místě vyžadovat jejich izolaci a uvěznění. Naopak dožadovat se nápravy či se snažit o dosažení efektu odstrašení u několikanásobného recidivisty s dlouholetou kriminální minulostí může být zbytečné. Proto existuje také řada teorií, které hlavní myšlenky jednotlivých výše uvedených teorií kombinují. Takové teorie jsou nazývány jako teorie smíšené.

Důkazem toho, že výše zmíněné teorie se ve skutečném světě nevyskytují odděleně jen samy o sobě, je fakt, že v reálném trestním právu jsou obsaženy právě kombinace principů jednotlivých teorií trestání. Mezi základní funkce trestního práva hmotného dle Jelínka a kolektivu (2017) patří právě funkce ochranná, preventivní, represivní a regulativní. Ochranná funkce je nejpřednější funkcí trestního práva, kdy je důraz kladen na ochranu společnosti a společenských zájmů před nebezpečnými jedinci. Preventivní funkce spočívá v předcházení této konané trestné činnosti, a to jak působením na samotného pachatele, tak vlivem vyvíjeným na ostatní potenciální zločince. Funkce represivní je zaměřena na pachatele, kterému je uložением trestu způsobena újma, již je mu nutno za jeho provinění způsobit. Účelem této funkce je rovněž zabránit pachateli v konání dalších trestných činů, čehož má být docíleno pachatelovou převýchovou v rámci výkonu trestu a újmou jemu způsobenou. Poslední funkcí je funkce regulativní, v rámci níž je kladen důraz na vymezení a určování toho, co je považováno za trestný čin, jsou specifikovány podmínky a pravidla ukládání trestních sankcí a regulovány jsou i další aspekty v trestněprávní oblasti. Vymezováním toho, jaké jsou hranice trestné činnosti a jaké tresty jsou za jaké trestné činy ukládány, trestní právo do určité míry reflektuje hodnoty, názory a celkové pocity panující ve společnosti.

3. Faktory formující postoje k ukládání trestních sankcí

Faktorů, jež formují postoje veřejnosti k trestní politice, je mnoho. Než dojde k samotnému zkoumání postojů, je důležité pochopit, jakými způsoby jedinec zpracovává informace, na základě kterých ony postoje utváří. Zde se nabízí uvést dva základní způsoby zpracovávání informací představené L. Stalansovou (2002). Prvním způsobem zpracování příchozích informací spočívá v neustálém hodnocení, chápání a uchopování faktů, které jsou jedinci o dané problematice dostupné. Postoj je tedy formován pomocí systematického zpracovávání dostupných informací. Na druhé straně si může jedinec vytvořit postoj vůči určitému problému či objektu jen na základě jedné výrazné informace z dané oblasti. Takový způsob je možno pojmenovat jako heuristické zpracování (Stalans, 2002). I zde se tedy můžeme setkat s iracionálními postoji ba dokonce s předsudky, které jsou tvořeny na základě nedostatečné informovanosti jedince. Velká část veřejnosti si totiž utváří své mínění ke kriminalitě prostřednictvím informací podávaných v médiích. Ty lze na základě mnohých výzkumů označit za jeden z centrálních vlivů formující postoje veřejnosti ke zločinu (Kury & Zapletal 2002a).

3.1. Informovanost a představa jedince o fungování trestní justice a o stavu kriminality

Jak již bylo zmíněno, zásadní roli v utváření postojů v oblasti kriminality sehrávají média. Ta mohou podávat jedinci informace takovým způsobem, který v něm vytváří představy, jež často neodpovídají reálnému stavu. To se projevuje například v zkreslených představách o frekvenci ukládání určitých druhů trestů či o stavu a vývoji kriminality (Háková, 2019). Prezentací kriminality v médiích se ale tato práce zabývat nebude.

Ačkoli je kriminalita a páchaní trestných činů pro veřejnost dosti atraktivní téma, informovanost občanů mnohdy nedosahuje uspokojivé úrovně (Hutton, 2005). Z výzkumů zaměřených na postoje veřejnosti k trestní justici a kriminalitě vyplývá, že nedostatečná informovanost jedince v oblasti trestní politiky do značné míry formuje jeho postoje v dané sféře. Jak uvádí Zeman (2010), znalost jedince ve zkoumané oblasti může do značné míry ovlivňovat jeho názory. Ukázalo se, že například jedinci s vyšším vzděláním disponují vyšší znalostí o dané problematice a zastávají punitivní postoje méně často, tedy jsou častěji otevřeni alternativním typům trestů. Na základě toho lze usoudit, že informovanost jedince ve zkoumané oblasti lze za faktor postojů v oblasti trestní justice označit i na základě studie Chapmana,

Mirrlees-Blackové a Brownové (2002). V rámci této studie byl zjišťován vliv informovanosti a získání informací na postoje veřejnosti k trestní justici. Respondentům byly v rámci výzkumu různými způsoby prezentovány informace z oblasti trestní justice a bylo pozorováno, jak se jejich postoje v závislosti na získaných informacích budou měnit a formovat. Výsledkem byla například lepší znalost v oblasti kriminality a trestání, určité navýšení důvěry v trestní justici či snížení zastoupení názoru, že jsou ukládané tresty příliš mírné.

Podobné výsledky dle Zemana (2010) vyplývají i v situaci, kdy jsou jedinci dotázáni na vývoj a stav kriminality. Dotazovaní jedinci jsou často skeptičtí, a ačkoli je realita odlišná, velká část z nich je přesvědčena o neustálém nárůstu kriminální činnosti. Zkreslené představy o kriminalitě a dalších sociálně patologických jevech se negativně neprojevují ale pouze ve skepsi a nedůvěře občanů k trestní justici. Nepřesná představa o stavu a realitě páchaní kriminálních činů může vést i k zlehčování závažnosti trestné činnosti a k následnému podceňování otázky osobní bezpečnosti. Na druhou stranu může docházet k přeceňování závažnosti vývoje kriminality, což může naopak vést až k iracionálnímu strachu z páchané delikvence. Zkoumat míru informovanosti obyvatelstva v problematice kriminality není proto jen otázka čistě akademická. Informovanost a postoje veřejnosti lze rovněž brát jako určité zrcadlo, jež reflektuje veřejné povědomí o dané problematice, poukazuje na kvalitu distribuce dat v dané sféře a ilustruje obecné naladění a hodnoty uznávané společností.

3.2. Zkušenost s kriminální činností

V kapitole, která se věnovala představení a obecné exkurzi do problematiky punitivity, byl zmíněn instrumentální model, který spatřuje příčiny punitivních postojů veřejnosti především ve strachu z kriminality. Předpokládá, že právě oběti trestného činu budou zastávat více punitivní postoje plynoucí z obav, že by se nepříjemná zkušenost se zločinem mohla opakovat. Studie zabývající se zkoumáním postoje veřejnosti k instituci trestů, ale tento předpoklad, že by punitivní postoje zastávaly právě oběti trestného činu, nepotvrzují. Vyplývá to například z výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci provedeném v roce 2009, v rámci kterého byli respondenti dotazováni jednak na důvěru v různé orgány trestní justice, zkoumaná byla také míra punitivity jejich postojů a do výzkumu byla rovněž zahrnuta otázka na viktimizaci jak respondenta samotného, tak viktimizaci některé z jemu blízkých osob (Zeman, 2010). Z výsledků studie vyplývá, že se respondenti, kteří měli zkušenost s trestným činem, vyznačovali méně často punitivními postoji, nežli tomu tak bylo u respondentů, kteří takovou zkušenost neměli. To, že oběti trestného činu nevykazovaly punitivní postoje více než

ti, kteří obětmi trestného činu nebyli, vyplývá i z výzkumu amerických vědců Tajalliho, Sota a Doziera (2013) provedeném na amerických vysokoškolských studentech.

K podobným závěrům dospívá i studie J. Grayové (Gray, 2009 citováno podle Zeman, 2011), která uvádí, že některé z obětí trestných činů se rovněž projevovaly méně punitivně. Ovšem takové postoje nezaujímaly oběti veškerých typů trestné činnosti. Více punitivní názory totiž oproti respondentům, kteří zkušenost s kriminalitou neměli, vyjadřovaly oběti majetkové trestné činnosti. Jaké faktory a vlivy stojí za těmito odlišnostmi spočívajícími ve zkušenosti s různými typy deliktů je stále otázkou.

Obecně nelze tedy předpokládat, že by oběti kriminální činnosti upřednostňovaly tvrdší tresty či by vyjadřovaly výraznou nedůvěru v orgány trestní justice. Je možné, že za těmito postoji se skrývá větší informovanost o reálném procesu a fungování trestní justice, která plyne z přímé zkušenosti jedince. Respondenti, kteří měli přímou či nepřímou zkušenost s procesem ukládání trestu pachateli, mají jasnější představu, jak je s pachatelem zacházeno, jaké sankce jsou reálně soudem ukládány a jak fungují jednotlivé orgány činné v trestním řízení. Zde se tedy opět vracíme k předchozímu oddílu, kde byla jako jeden z faktorů, které formují postoje k ukládání trestních sankcí, zmíněna právě nedostačující míra informovanosti a zkreslené až nereálné představy o dané problematice.

3.3. Strach z kriminality

Ačkoli byly některé z myšlenek instrumentální teorie v předchozím oddíle zpochybněny, strach z kriminality dle mnohých studií však na míru punitivity jedince skutečně působí. Například výzkum amerického politologa Tajalliho a kolektivu (2013), v rámci kterého byly zkoumány determinanty punitivních postojů vysokoškolských studentů na amerických univerzitách, dospěl k výsledku, že strach z toho, že se jedinec stane obětí trestného činu, lze opravdu za jeden z determinantů punitivity postoje považovat. Postoje studentů v rámci tohoto výzkumu byly zjišťovány pomocí předložení šesti scénářů popisujících odlišné trestné činy. Strach z kriminality nebyl determinantem punitivity u všech scénářů ilustrovaných deliktů. Punitivně se vyznačovali respondenti s obavami z kriminality pouze u deliktů loupeže, sexuálního napadení, sexuálního obtěžování a prodeje drog. Takové postoje nezastávali v případech vloupání a trestného činu držení drog.

K podobným poznatkům dochází i Gerber a Jackson (2016), kteří jako jednu z explanací punitivity označují strach z možnosti, že se jedinec stane obětí trestné činnosti. Takoví jedinci

požadují přísné tresty pro pachatele především proto, aby se pravděpodobnost, že se sami stanou obětí trestné činnosti, minimalizovala, a to právě například uvězněním pachatele či odstrašením potenciálních pachatelů od budoucího páchaní deliktů. Autoři studie ale upozorňují i na možnou symboličtější rovinu chápání strachu z kriminality jakožto faktoru formujícího punitivní postoje. Tvrdí, že punitivně se vyznačují rovněž lidé, kteří ctí tradiční hodnoty, podrobují se autoritám a cení si života v pevně provázané a soudržné společnosti. Právě tyto lidé se obávají narušení těchto svých ideálů a dožadují se proto přísnějších trestů pro ty, kteří jejich představy a hodnoty mohou narušit. Tuto symboličnost lze spatřovat právě v již zmíněné teorii příčin punitivity, která za jeden z determinantů takových postojů označuje právě strach z narušení ctěných hodnot a norem společnosti. Upozorňují ale také na to, že mnohé studie strachu z kriminality nepřikládají příliš velkou váhu jakožto determinantu punitivních postojů.

3.4. Politická orientace

Orientace na konkrétní hodnoty a jejich uznávání je důležitým aspektem k zaujímání určitých postojů. Pro prosazení těchto osobních preferencí do veřejné sféry lidé sympatizují s konkrétními politickými stranami, tedy lze říci, že své hodnoty a ideje reflektují skrze svou politickou orientaci.

Již zmíněný výzkum prováděný na amerických vysokoškolácích označil ze zkoumaných faktorů právě politickou orientaci za nejvýznamnější a nejdůležitější determinant punitivních postojů (Tajalli et al., 2013). Ukázalo se, že studenti, kteří se na škále politické orientace označili za konzervativní, zaujímali častěji punitivní postoje nežli ti, kteří se za konzervativce nepovažují. Tyto postoje dokonce zaujímali u všech z předložených typů deliktů. Vyznačovali se tedy vysokou mírou punitivity, i pokud vezmeme v potaz hodnocení trestných činů různé závažnosti. Politickou orientaci za prediktor punitivních postojů označují rovněž Roberts a Indermaur (2007), z jejichž studie vyplývá, že pravicově orientovaní jedinci vykazují vyšší míru punitivity. Takové závěry potvrzuje ve svém článku i R. Allen (2003), který tvrdí, že lidé nacházející se na krajní pravici spektra politické orientace podporují ukládání přísnějších trestů a to ve formě uvěznění pachatele. Naproti tomu uvádí, že liberální demokraté, již jsou orientovaní na hodnoty svobody, spravedlnosti a upřímnosti, jsou alternativním trestům více otevření.

Politická pravice či konzervativně orientovaní jedinci ctí řád a tradice. Možná punitivita a dožadování se tvrdých trestů pro pachatele, kteří představují pro společnost ohrožení, lze

vysvětlit právě jejich obavami z narušení společenského řádu a zpochybňování a narušování hodnot sdílených ve společnosti. I zde tedy lze v punitivě jedinců hledat příčinu v symbolické morální rovině, kterou popisuje druhý z představených modelů příčin punitivity.

Výše zmíněné faktory se dle literatury ukázaly být v souvislosti se zkoumáním postojů veřejnosti k ukládání trestních sankcí jako významné. Mimo výše zmíněné faktory se však výzkumníci zaměřují i na jiné aspekty a faktory, které by mohly být zásadními determinanty punitivních postojů. Mezi takové patří i některé ze sociodemografických znaků. Jedním z takových znaků, který se ukázal být statisticky významný pro zkoumání míry punitivity, byl věk. Jak popisuje například Allen (2003), ukázalo se, že jedinci ze starších věkových kategorií reagovali častěji punitivněji, než tomu tak bylo u mladších jedinců. K podobným výsledkům dospívá i studie provedená Institutem pro kriminologii a sociální prevenci (Zeman, 2010), z které rovněž vyplývá, že starší jedinci zastávali punitivní postoje častěji. Opomenout nelze ani vliv vzdělání. Jak naznačují například Zeman (2010), ukázalo se, že jedinci, kteří disponují vyšší mírou vzdělání, zastávají punitivní postoje méně často nežli jedinci s nižší úrovní vzdělání. K podobným závěrům dochází i Spiranovic, Roberts, Lynne a Indermaur (2012), kteří vzdělání označují za jeden z nejvýznamnějších sociodemografických prediktorů punitivních postojů a rovněž poukazují na to, že s rostoucím vzděláním se míra punitivity u jedinců snižuje. Na základě těchto poznatků lze tedy shrnout, že jedinci, kteří disponují vyšší mírou vzdělání a patří do nižších věkových kategorií, budou zastávat punitivní postoje spíše méně často. Takovým charakteristikám odpovídají právě studenti vysokých škol. Ti převážně spadají do mladších věkových kategorií a zároveň se vyznačují vyšší mírou vzdělanosti. Vysokoškolští studenti tedy tvoří velice specifickou skupinu populace ve spojitosti se zkoumáním postojů k ukládání trestních sankcí, a proto může bližší zkoumání této skupiny přinést zajímavé výsledky.

II. METODOLOGICKÁ ČÁST

1. Cíl a předmět výzkumu

Cílem mého šetření bylo zjistit, zda existuje souvislost mezi postoji vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí a

- 1) mírou jejich informovanosti o ukládaných trestech a vývoji kriminality,
- 2) zkušeností s trestným činem,
- 3) politickou orientací.

Tyto faktory se v předchozích zahraničních či českých výzkumech prováděných na obecné populaci ukázaly být významné v souvislosti se zkoumáním postojů veřejnosti k ukládání trestních sankcí.

Jak jsem již zmiňovala v teoretické části, způsobů jak měřit míru punitivních postojů veřejnosti je několik. Na základě minulých výzkumů (např. Cumberland & Zamble, 1992) se ukázalo, že způsob, jakým výzkumník míru punitivity měří, má do jisté míry vliv na samotné výsledky. V rámci své práce jsem se proto rozhodla zjišťovat míru punitivity třemi způsoby a to pomocí vypočítaného indexu míry punitivity, obecné míry punitivity měřené jednou položkou a jako dodatekový způsob jsem rovněž zahrnuji i položku, která se respondentů dotazovala na názor, zda by měla existovat možnost podmíněného propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody.

Mimo zjišťování míry punitivity věnuji prostor také zjišťování, do jaké míry respondent souhlasí s principy jednotlivých teorií trestání, které vysvětlují, v čem tkví účel a ospravedlnění trestání. Budu tedy zkoumat, zda jedinci v závislosti na faktorech, které jsou předmětem mého praktického výzkumu, mají tendenci s principy jednotlivých teorií trestání souhlasit či naopak nesouhlasit.

Jak bylo již zmíněno výše, ověření hypotéz vycházejících z literatury bude provedeno právě na populaci vysokoškolských studentů. Tato populace byla zvolena jednak z důvodu její specifičnosti v rámci zkoumání postoje veřejnosti k trestní justici, tak z důvodu snazšího přístupu k respondentům. Ona specifičnost tkví především v charakteristikách populace vysokoškolských studentů, na základě kterých ji lze považovat za skupinu s méně punitivními postoji. Vyšší vzdělání a nízký věk se totiž na základě výzkumů jeví jako ukazatelé méně punitivních postojů (např. Moravcová & Tomášek, 2014 nebo Spiranovic et al., 2012).

2. Formulace hypotéz

Na základě rešerše literatury lze informovanost respondenta v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji, zkušenost s trestným činem a politickou orientaci označit za faktory, které s postoji veřejnosti k ukládání trestních sankcí souvisí. Tyto faktory se pokusím otestovat a ověřit, zda je lze považovat za významné faktory i v případě zkoumání postojů k ukládání trestných sankcí u vysokoškolských studentů v ČR.

Ukázalo se, že informovanost a představa jedince o fungování trestní justice a o stavu kriminality působí na postoj jedinců jednak v oblasti důvěry v jednotlivé orgány trestní justice, tak se také projevuje v preferenci a otevřenosti k ukládání určitých typů trestních sankcí (např. Chapmana, Mirrlees-Black & Brown, 2002; Zeman, 2010). Na základě tohoto poznatku se pokusím ověřit, zda povědomí o jednotlivých aspektech z oblasti trestní justice a vývoje kriminality souvisí s mírou punitivity respondenta i u populace vysokoškolských studentů. Na základě rešerše literatury budu předpokládat, že respondenti, kteří nemají správnou představu o vývoji kriminality a hůře se orientují v typech ukládaných trestních sankcí, budou častěji zastávat punitivní postoje.

H₁: Studenti, kteří jsou méně informovaní a mají horší přehled v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji, častěji zastávají punitivní postoje.

Punitivní postoje jsou specifické tím, že je preferováno ukládat pachateli trestného činu tresty přísnější a tvrdší. Odejmutí svobody je považováno právě za nejpřísnější formu trestu (vyjma trestu smrti, který se v České republice neukládá). Eliminační teorie spatřuje účel trestu v ochraně společnosti před nebezpečnými jedinci právě prostřednictvím izolace a uvěznění daného pachatele. Na základě předešlého předpokladu, lze očekávat, že ti, kteří jsou méně informovaní a mají horší přehled v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji, budou častěji zastávat punitivní postoje. Lze tedy očekávat, že bude existovat souvislost také mezi jedincovou představou o vývoji kriminality a jeho postojem k teorii eliminační.

H₂: Studenti, kteří jsou méně informovaní a mají horší přehled v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji, častěji souhlasí s principy eliminační teorie.

Z mnoha výzkumů rovněž vyplynulo, že jedinci, kteří byli sami obětí trestné činnosti, punitivní postoje zastávali méně často, nežli by se mohlo očekávat (např. Zeman, 2010). Proto se pokusím otestovat, zda předpoklad nižšího zastoupení punitivních postojů u jedinců, kteří mají zkušenost s trestným činem, bude platit i v rámci mého výzkumného vzorku vysokoškolských studentů.

H₃: Studenti, kteří se sami stali v minulosti obětmi trestného činu, zastávají méně často punitivní postoje.

Další zaměření mého šetření bude směřovat na politickou orientaci jedince, jakožto na faktor stěžejní pro výzkum postojů k ukládání trestních sankcí. Literatura poukazuje na to, že jedinci, kteří se označují za konzervativní a na škále politické orientace se tedy jeví jako pravicově orientovaní, zastávají punitivní postoje častěji. Obdobné závěry lze dokonce na základě výzkumu provedeného na amerických univerzitách roku 2013 sledovat právě i u vysokoškolských studentů (Tajalli et al., 2013). Budu tedy očekávat, že politická orientace bude významným faktorem postojů vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí.

H₄: Studenti, kteří se označují za pravicově orientované, častěji zastávají punitivní postoje.

Na druhou stranu z rešerše literatury vyplynulo, že levicově orientovaní jedinci jsou více otevřeni alternativním formám trestu. Lze tedy očekávat, že tito jedinci budou méně často zastávat punitivní postoje.

H₅: Studenti, kteří se označili za levicově politicky orientované, zastávají punitivní postoje méně často.

Jelikož punitivní postoje jsou, jak jsem již uváděla výše, spojeny s preferencí tvrdších typů trestů, a to právě například nepodmíněným trestem odnětí svobody, lze očekávat, že jedinci, kteří takové postoje zastávají, budou rovněž více souhlasit s principy teorie eliminační, která je úzce spjatá s využíváním izolace a uvěznění pachatele za účelem ochrany společnosti. Proto lze očekávat, že jedinci, kteří se identifikují jako konzervativci a jsou tudíž pravicově orientovaní, budou více souhlasit a sympatizovat s teorií eliminační.

H₆: Studenti, kteří se označili za pravicově orientované, budou častěji souhlasit s principy teorie eliminační.

Mimo testování výše stanovených hypotéz, které jsou založené na poznacích z předchozích výzkumů, provedu také explorační analýzu, v rámci níž budu zkoumat vztah informovanosti jedince v oblasti trestní justice a vývoje kriminality, zkušenosti jedince s trestným činem a politické orientace k jednotlivým teoriím trestání (tj. teorii eliminační, odstrašující, retribuční a rehabilitační).

3. Výzkumná metoda

Pro zjištění, zda existuje souvislost mezi jednotlivými faktory a postoji vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí, jsem zvolila kvantitativní metodu, konkrétně jsem využila dotazníkové šetření. Pro účely mého výzkumu je metoda dotazníkového šetření vhodná nejen z hlediska výzkumného problému, v rámci kterého je nutné do výzkumného vzorku zahrnout vyšší počet vysokoškolských studentů pro otestování vztahů mezi proměnnými, ale rovněž je tato metoda vhodná pro sběr dat v online prostředí, což bylo vzhledem k epidemii Covid-19 nezbytné.

Dotazník byl dělen do pěti částí (viz dotazník v příloze). První část obsahovala položky, které se týkaly sociodemografických znaků jako je pohlaví, věk, otázky týkající se informací ohledně studia, politické orientace a viktimizace respondenta či respondentovy blízké osoby. Znění otázky zkoumající respondentovu politickou orientaci jsem převzala z dotazníku z 5. vlny sociálně vědního výzkumu *European Social Survey* (2010) a pro zjištění viktimizace respondenta či jeho blízké osoby jsem se nechala inspirovat položkami z výzkumu *Názory a postoje občanů v oblasti trestní politiky* (Zeman, 2010) provedeného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci.

Druhá část byla věnována otázkám, které zjišťovaly, jaké představy má respondent o současném stavu kriminality a jaké povědomí má o ukládaných trestech. Tato část rovněž obsahovala otázku, která měřila obecnou míru punitivity respondenta. Tuto otázku jsem převzala opět ze sociálně vědního výzkumu *European Social Survey Round 5* (2010). Z již výše zmíněného výzkumu *Názory a postoje občanů v oblasti trestní politiky* (Zeman, 2010) jsem si vypůjčila položky zkoumající respondentovu představu o vývoji kriminality, druhy trestů, jež je respondent schopný vyjmenovat, a položku zkoumající názor, zda by mělo být možné po určité části výkonu trestu odnětí svobody pachatele podmíněně propustit.

V následující části byly respondentovi představeny čtyři scénáře, které ilustrovaly konkrétní případy trestné činnosti. Respondent měl za úkol pachateli popsaného trestného činu udělit, dle jeho uvážení, nejvhodnější trest. Tato výzkumná technika, při které se respondent do určité míry stylizuje do role soudců, kdy analyzuje okolnosti trestné činnosti a zamýšlí se nad vhodným potrestáním, nazýváme technikou fiktivního soudce (Kvasnička, 1968 citováno podle Kury, Zapletal, 2002b). První ze scénářů jsem převzala rovněž z 5. vlny výzkumu *European Social Survey* (2010). Zbylé tři scénáře jsem navrhla sama tak, aby popisovaly pachatele odlišných trestných činů, které se liší především v závažnosti pachatelova provinění.

V další části byla respondentovi předložena baterie otázek, která obsahovala osm tvrzení vztahujících se k jednotlivým teoriím trestání, konkrétně se jednalo o teorii eliminační, odstrašující, retribuční a rehabilitační. Respondent měl na pětibodové Likertovské škále označit, do jaké míry s předloženými tvrzeními souhlasí.

V poslední páté části, která do bakalářské práce zahrnuta nebyla, byla měřena hodnotová orientace studentů pomocí standardizovaného dotazníku hodnotových portrétů vyvinutým sociálním psychologem Shalomem H. Schwartzem (Schwartz a kolektiv 2001). České znění dotazníku jsem převzala z 9. vlny výzkumu *European Social Survey* (2018).

Sběr dat jsem realizovala formou online dotazníku, který jsem vytvořila prostřednictvím nástroje LimeSurvey. Následně jsem dotazník rozesílala pomocí vygenerovaného internetového odkazu. Dotazník byl kvůli omezeným možnostem způsobeným koronavirovou situací distribuován pouze v online prostředí, což do určité míry ovlivnilo i jeho návratnost. V online prostředí bývá ochota respondenta spolupracovat nižší než při osobním kontaktu, jako například při předložení dotazníku k vyplnění studentům v rámci přednášek. Sběr dat probíhal v období od 1. 2. 2021 do 5. 3. 2021.

Dotazník jsem šířila prostřednictvím sociálních sítí a to jak kontaktováním konkrétních osob, které splňovaly požadované charakteristiky, tak vyvěšením odkazu na stránky sociálních sítí, které jsou pro šíření dotazníků určené (např. facebookové stránky *Dotazníky k diplomkám... aneb potřebuji respondenty a Dotazníky k vyplnění*). Další respondenty jsem následně získávala pomocí techniky snowball, kdy jsem mnou prvotně kontaktované respondenty požádala o šíření dotazníku mezi další studenty vysokých škol. Bohužel pomocí této techniky jde jen těžko dosáhnout reprezentativního vzorku a tedy ani v mém případě se nejedná o vzorek reprezentativní.

4. Popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvořilo 228 studentů vysokých škol. Kritériem, podle kterého jsem respondenty do vzorku vybírala, bylo pouze to, zda daný jedinec studuje na vysoké škole. Je nutno znovu upozornit, že se nejedná o reprezentativní vzorek, což je dobře patrné například z rozložení studentů mezi jednotlivé studijní zaměření (viz graf 1).

Tabulka 1. Charakteristika vzorku dle pohlaví a věku

		Počet	Procento
Pohlaví	Muž	99	43,4 %
	Žena	126	55,3 %
	Jiné	3	1,3 %
Věk	19 – 20 let	35	15,4 %
	21 let	60	26,4 %
	22 let	63	27,8 %
	23 let	26	11,4 %
	24 let	17	7,5 %
	25 – 27 let	19	7,9 %
	28 – 29 let	2	0,9 %
	30 a více let	6	2,6 %

Zdroj: Vlastní data (N=228)

Co se týče pohlaví respondentů (tabulka 1), vzorek se skládal z 99 mužů (44 %), 126 žen (55 %) a zbylí 3 lidé (1 %) zvolili možnost „jiné“. Převážná většina respondentů spadala do věkového rozmezí od 19 do 27 let (zhruba 96 %). Věkový průměr byl v rámci vzorku 22 let.

Tabulka 2. Studijní program

Studijní program	Počet	Procento
Bakalářský	162	71,1 %
Magisterský	35	15,4 %
Navazující magisterský	27	11,8 %
Doktorský	4	1,8 %
Celkem	228	100,0 %

A4. Jaký studijní program studujete?

Pokud jde o studijní program (tabulka 2), nejvíce zastoupený v rámci vzorku byl program bakalářský (71 %). Necelá třetina vzorku (27 %) byla tvořena magisterskými studenty, kteří studují buď magisterský (15 %), nebo navazující magisterský program (12 %), a zbylí 4 respondenti byli studenti doktorského studia (2 %).

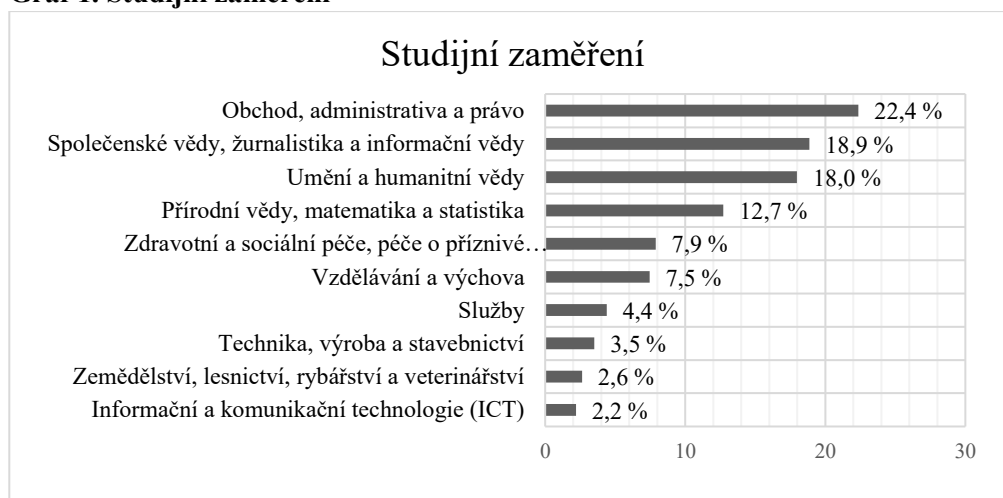
Tabulka 3. Zastoupení vysokých škol

Vysoká škola	Počet	Procento
Univerzita Karlova	103	45,2 %
Vysoká škola ekonomická v Praze	24	10,5 %
Masarykova univerzita	16	7,0 %
Česká zemědělská univerzita v Praze	14	6,1 %
České vysoké učení technické v Praze	13	5,7 %
Ostatní	58	25,4 %

Zdroj: Vlastní data (N=228)

Pokud se zaměřím na pokrytí vysokých škol (tabulka 3), nejvíce zastoupenou byla Univerzita Karlova, kterou navštěvuje téměř polovina zkoumaných studentů (45 %). Za ní co do četnosti následuje Vysoká škola ekonomická v Praze, kterou v rámci mého vzorku navštěvuje 24 studentů (11 %). Třetí nejčetněji zastoupenou vysokou školou byla Masarykova univerzita v Brně. Tu navštěvuje 16 studentů z mého vzorku (7 %). Podobné zastoupení lze pozorovat i u České zemědělské univerzity v Praze (6 %) a Českého vysokého učení technického v Praze (6 %). Zastoupení studentů z ostatních vysokých škol (25 %), které se do mého vzorku dostaly, nepřesahoval počet 10 studentů na jednu vysokou školu. Velká většina studentů zahrnutých do mého šetření studuje svůj obor právě v Praze, jak bylo možné na základě mého studia rovněž v Praze, očekávat.

Graf 1. Studijní zaměření

Zdroj: Vlastní data (N = 228)

V případě studijního zaměření respondentů (graf 1), byla nejvíce zastoupená kategorie *obchod, administrativa a právo* (22 %). Necelou pětinu vzorku tvořili respondenti zaměřující se na *společenské vědy, žurnalistiku a informační vědy* (19 %) a podobný podíl respondentů (18 %) spadalo do studijní oblasti *umění a humanitních věd*. Studentů, kteří jsou v rámci studia zaměřeni na *přírodní vědy, matematiku či statistiku*, bylo 13 %. Ostatní studijní zaměření byla v rámci vzorku méně zastoupena.

III. ANALYTICKÁ ČÁST

V následující části přistoupíme k samotné analýze a interpretaci výsledků plynoucích z mého kvantitativního šetření provedeného na populaci vysokoškolských studentů. Tato sekce se bude předně věnovat testování hypotéz vycházejících z předchozích výzkumů, které byly prováděny na obecné populaci. Testování hypotéz a vztahů mezi danými proměnnými bude místy proloženo doplňujícími informacemi a výsledky dotazování, které s danými tématy úzce souvisejí. Kapitola bude dělena na části věnované jednotlivým faktorům, v rámci kterých se budu zaměřovat na míru punitivity, stanoviska k jednotlivým teoriím trestání a na názor jedince vůči předčasnému podmíněnému propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody.

1. Nástroje pro měření míry punitivity a názory na teorie trestání

Než přistoupím k testování hypotéz, je nutné zkonstruovat indexy, pomocí kterých budu zjišťovat míru punitivity a také následně indexy představující stanoviska vůči jednotlivým teoriím trestání.

1.1. Punitivita

Jak jsem již naznačovala výše, punitivitu jsem se rozhodla měřit více způsoby. Prvním byl index míry punitivity. Tento index jsem zkonstruovala pomocí čtyř scénářů (tabulka 4), v rámci kterých byli představeni čtyři pachatelé, kteří se dopustili různých typů trestné činnosti. Respondenti měli tyto pachatele a jejich činy posoudit a rozhodnout, jaký trest by pro pachatele byl dle jejich názoru nejvhodnější. Do výběru jsem zařadila proto závažnější trestný čin, který zahrnoval ublížení na zdraví a to konkrétně ublížení na zdraví z nedbalosti, kterého se dopustila mladá řidička. Další ze scénářů ilustroval pachatele, který se dopustil trestného činu loupeže, při kterém své oběti vyhrožoval ublížením na zdraví. Odlišnou závažnost a okolnosti popisoval další ze scénářů, v rámci, kterého byl představen mladý pachatel, který se dopustil krádeže, za kterou byl v minulosti již trestán. Zde tedy do hodnocení zasahuje také aspekt recidivy pachatele, což může do značné míry ovlivnit výběr vhodného trestu. Pro poslední scénář jsem se rozhodla vybrat trestný čin bez oběti. Představila jsem tedy pachatele, který se dopustil jednak nelegálního přechovávání psychotropních a omamných látek, tak rovněž jejich distribuce. Delikty, které jsem do výzkumu zahrnula, představovaly trestné činy odlišné závažnosti. Zařazením odlišných typů trestné činnosti totiž docílím komplexnějšího a pravděpodobně i přesnějšího pohledu na postoje vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí.

Tabulka 4. Scénáře ilustrující trestné činy

Trestný čin	Scénář
Vloupání	Muž ve věku 21 let se dopustil trestného činu vloupání, za které je nyní odsouzen, a to již podruhé. Tentokrát ukradl z bytu, do kterého se vloupal, televizi. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?
Ublížení na zdraví z nedbalosti	Žena ve věku 36 let, při své cestě do práce, na přechodu srazila 67letou ženu a způsobila tím autonehodu. Zraněná žena následkem nárazu utrpěla vážnější poranění hlavy, několik zlomenin žeber a zlomeninu krčku. V momentě nehody řidička telefonovala a nevěnovala tak plnou pozornost řízení vozidla. Je nyní stíhána za těžké ublížení na zdraví z nedbalosti. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?
Loupež	Muž ve věku 43 let ve večerních hodinách přepadl 24letou ženu, po které se domáhal kabelky a zároveň ji ohrožoval nožem. Přepadená pachatelí kabelku vydala, načež pachatel utekl. Takto přepadl další tři ženy ve věku do 30 let. Na základě svědectví se policii podařilo pachatele dopadnout. Nyní je pachatel trestně stíhán za loupež. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?
Nelegální přechovávání psychotropní a omamné látky, distribuce takových látek	Muž ve věku 29 let příležitostně užívá kokain, který kupuje od svého známého. Kokain občasně konzumuje také s přáteli, kterým látku zprostředkovává. Muž a další jeho přátelé byli v baru přistiženi při užívání kokainu a rovněž u muže bylo nalezeno větší množství této omamné látky. Nyní je muž trestně stíhán za nelegální přechovávání psychotropní a omamné látky a rovněž za její distribuci. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?

V tabulce 5 jsou vyobrazeny reakce respondentů na jednotlivé scénáře. Co se týče vloupání, nejčastějším trestem, který by pro pachatele toho trestného činu respondenti volili, byl nepodmíněný trest odnětí svobody přes 1 rok do 3 let (29 %). Celkově by pro pachatele preferovalo nepodmíněný trest odnětí svobody více jak polovina respondentů (62 %), naopak alternativním trestům byla nakloněna pouze třetina respondentů (34 %). V případě uložení trestu pachatelce, která se dopustila trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti, nejčastějším uloženým trestem dle respondentů byl podmíněný trest odnětí svobody (19 %). Podobný podíl respondentů by však volil trest o dost přísnější, a to konkrétně nepodmíněný trest odnětí svobody přes 1 rok do 3 let (18 %). V součtu by nepodmíněný trest odnětí svobody preferovala zhruba polovina respondentů (55 %). V možnosti „Jiné“ respondenti častěji uváděli kombinace nabízených trestů, do kterých zahrnuli odebrání řidičského průkazu. Pokud se zaměříme na pachatele, který byl obviněn z trestného činu loupeže, nejčastějším trestem byl volen trest nejprísrnější a to nepodmíněný trest odnětí svobody nad 5 let (36 %). Jak by se mohlo na základě závažnosti trestného provinění pachatele očekávat, nepodmíněný trest odnětí svobody preferovala převážná většina respondentů (91 %). V posledním případě, kdy byl hodnocen případ pachatele, který se provinil nelegálním přechováváním a distribucí omamných látek, bylo nejvíce respondentů přesvědčeno, že by pro něj nejvhodnějším trestem měl být trest peněžítý (28 %). Alternativní tresty by pro pachatele zvolila zhruba polovina respondentů (52 %). Co se týče diverzity, nejvíce se respondenti shodovali v typu uloženého trestu v případě

trestného činu loupeže, naopak nejdíverznější výběr vhodného trestu pachatelů byl v případě scénáře, který popisoval trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti.

Tabulka 5. Ukládané tresty u jednotlivých scénářů ilustrujících trestnou činnost

Ukládané tresty	Scénáře ilustrující trestnou činnost							
	Vloupání		Ublížení na zdraví z nedbalosti		Loupež		Přechovávání a distribuce drog	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
(1) Peněžité trest/Obecně prospěšné práce	36	16,0 %	34	15,0 %	3	1,3 %	64	28,3 %
(2) Podmíněný trest odnětí svobody (s dohledem)	35	15,6 %	43	18,9 %	12	5,3 %	48	21,2 %
(3) Kombinace trestů neobsahující nepodmíněný trest odnětí svobody	2	0,9 %	15	6,6 %	1	0,4 %	6	2,7 %
(4) Domácí vězení	8	3,6 %	5	2,2 %	3	1,3 %	5	2,2 %
(5) Nepodmíněný trest odnětí svobody do 1 roku	45	20,0 %	17	7,5 %	11	4,8 %	26	11,5 %
(6) Nepodmíněný trest odnětí svobody přes 1 rok do 3 let	66	29,3 %	41	18,1 %	56	24,6 %	28	12,4 %
(7) Kombinace trestů obsahující nepodmíněný trest odnětí svobody	1	0,4 %	1	0,4 %	0	0,0 %	0	0,0 %
(8) Nepodmíněný trest odnětí svobody přes 3 roky do 5 let	28	12,4 %	38	16,7 %	59	25,9 %	24	10,6 %
(9) Nepodmíněný trest odnětí svobody nad 5 let	3	1,3%	28	12,3 %	82	36,0%	20	8,8 %
<i>Nevím</i>	1	0,4 %	5	2,2 %	1	0,4 %	5	2,2 %
Celkem	225	100,0 %	227	100,0 %	228	100,0%	226	100,0 %

Pozn: Do vypočítaného indexu nebyly zahrnuty odpovědi „Nevím“

Za účelem vypočítání indexu míry punitivity jsem jednotlivé kategorie u položek sjednotila a subjektivně seřadila dle intenzity a přísnosti postihu (tabulka 5). Peněžité trest či trest obecně prospěšných prací jsem hodnotila jako trest nejmírnější, a proto mu byla přiřazena hodnota 1. Naopak za nejpřísnější trest byl označován nepodmíněný trest odnětí svobody nad 5 let, kterému byla přidělena hodnota 9. Rovněž jsem z odpovědí respondentů z kategorie „Jiné“ vytvořila dvě nové kategorie, které představují kombinace typů trestů, a zařadila je do škály dle jejich přísnosti. První představuje kombinace trestů (kategorie 3 v tabulce 5), které neobsahují nepodmíněný trest odnětí svobody, a druhá představuje kombinaci trestů, která nepodmíněný trest odnětí svobody obsahuje (kategorie 7 v tabulce 5). Tyto kombinace obsahovaly nepodmíněný trest odnětí svobody maximálně do 3 let, a proto jsem ji zařadila na škále pod kategorii představující nepodmíněný trest odnětí svobody přes 3 roky do 5 let.

Celkový index jsem vytvořila pomocí výpočtu průměru odpovědí na čtyři položky popisující rozdílnou trestnou činnosti. Výsledné hodnoty jsem zaokrouhlila pro lepší přehlednost do 9bodové škály (tabulka 6). Škála míry punitivity tedy dosahovala hodnot od 1 do 9, kdy hodnota 1 představovala nejnižší míru punitivity a naopak hodnota 9 nejvyšší míru. Pro následující analýzu vztahů mezi mírou punitivity a jednotlivými faktory jsem škálu míry punitivity dále kategorizovala do tří stupňů, které představovaly nejnižší, střední a nejvyšší míru punitivity respondenta (tabulka 7). Tyto stupně míry punitivity jsem vytvořila vždy sloučením 3 hodnot z původní 9bodové škály indexu míry punitivity (tabulka 6). Do kategorie *nejméně punitivní* spadaly hodnoty 1 – 3, do kategorie *středně punitivní* hodnoty 4 – 6 a do kategorie, která představovala *nejvíce punitivní* postoje byly zahrnuty hodnoty 7 – 9.

Tabulka 6. Vypočítaný index míry punitivity – kategorizovaná škála

Index míry punitivity	Počet	Počet
Nejméně punitivní	1	0,5 %
2.00	8	3,7 %
3.00	24	11,2 %
4.00	36	16,8 %
5.00	46	21,5 %
6.00	48	22,4 %
7.00	26	12,1 %
8.00	21	3,8 %
Nejvíce punitivní	4	1,9 %
Celkem	214	100,0 %

Tabulka 7. Vypočítaný index míry punitivity - kategorizovaný

Index míry punitivity	Počet	Procento
Nejméně punitivní	33	15,4 %
Středně punitivní	130	60,7 %
Nejvíce punitivní	51	23,8 %
Celkem	214	100,0 %

Z tabulky 7 vyplývá, že největší poměr respondentů vykazoval střední míru punitivity (61 %). Silně punitivních jedinců byla čtvrtina (24 %), naopak nejnižším stupněm punitivity se vyznačovalo nejméně respondentů (15 %).

Tabulka 8. Náзор na intenzitu ukládaných trestů

Náзор na intenzitu ukládaných trestů	Počet	Procento
Nedokážu posoudit	64	28,1%
Převážně příliš přísně	2	0,9 %
Převážně odpovídající	69	30,3 %
Převážně příliš mírně	93	40,8 %
Celkem	228	100,0 %

*B5: Myslíte si, že pachatelům ukládané tresty jsou v ČR:

Tabulka 9. Náзор na intenzitu ukládaných trestů (dichotomizované)

Náзор na intenzitu ukládaných trestů	Počet	Procento
Ostatní	135	59,2 %
Punitivní	93	40,8 %
Celkem	228	100,0%

Dalším způsobem, jakým jsem se rozhodla punitivitu měřit, bylo pomocí obecné otázky, která zjišťovala respondentův názor na intenzitu současně ukládaných trestů (tabulka 8). Co se týče obecné míry punitivity, za punitivní bylo možné na základě obecné otázky označit 93 respondentů (41 %). Takový postoj byl v rámci vzorku zastoupen nejčastěji. Na druhou stranu postoje necelé třetiny respondentů nelze považovat za punitivní (31 %). Zbylá třetina respondentů (28 %) nebyla schopna svůj názor vůči intenzitě ukládaných trestů vyjádřit. Za punitivní byl respondentův postoj považován v případě, kdy se respondent domníval, že ukládané tresty jsou příliš mírné, v ostatních případech nikoli. Proto v rámci testování vztahů jednotlivých faktorů s obecnou mírou punitivity byla využívána dichotomizovaná proměnná (tabulka 9).

Tabulka 10. Souvislost mezi indexem míry punitivity a obecnou mírou punitivity

Index míry punitivity	Obecná míra punitivity		
	Ostatní	Punitivní	Celkem
Nejméně punitivní	25	8	33
	75,8 %	24,2 %	100,0 %
Středně punitivní	86	44	130
	66,2 %	33,8 %	100,0 %
Nejvíce punitivní	14	37	51
	27,5 %	72,5 %	100,0 %
Celkem	125	89	214
	58,4 %	42,6 %	100,0 %

Pozn: Chí kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,01$
Cramerovo V: 0,358

Na základě literatury lze pozorovat určité odlišnosti ve výsledné míře punitivity v závislosti na způsobech jejího měření, proto je důležité ověřit, nakolik spolu tyto odlišné způsoby měření punitivity souvisí. Jak vyplývá z dat v tabulce 10, je patrné, že mezi indexem míry punitivity plynoucím z hodnocení jednotlivých trestných činů a obecnou mírou punitivity je souvislost. Pokud se podíváme blíže na postoje, které lze dle indexu míry punitivity považovat za nejvíce punitivní, jedinci, kteří takové postoje zastávali, zastávali častěji punitivní postoje i v případě otázky zjišťující obecnou míru punitivity (73 %). Jedinci, kteří vykazují dle indexu míry punitivity střední míru punitivity, zastávají punitivní postoje plynoucí z otázky na obecnou míru punitivity méně často (34 %). Pokud se podíváme na druhý pól škály indexu míry punitivity, ukázalo se, že respondenti, jejichž postoje je na základě indexu míry punitivity možné označit naopak za nejméně punitivní, zastávali v případě obecné otázky punitivní postoje méně často (24 %). Vztah lze označit za středně silný. Můžeme říci, že velká část těch,

kteří se jeví punitivně v otázce zjišťující obecnou míru punitivity, se tak jeví i v případě vypočítaného indexu míry punitivity.

Tabulka 11. Souhlas s možností podmíněného propuštění pachatele

Souhlas s možností podmíněného propuštění	Počet	Procento
Nevím	9	3,9 %
Ano, tato možnost by měla existovat	177	77,6 %
Ne, trest by měl být vykonán celý bez možnosti podmíněného propuštění	42	18,4 %

N=228

**B3. Souhlasíte s tím, aby zákon umožňoval vězně v případě řádného chování a známek nápravy podmíněně propustit z vězení po výkonu určité části jeho trestu s tím, že nebude-li se po propuštění na svobodě chovat řádně, do vězení se vrátí?*

Mezi poslední z nástrojů, který jsem pro zjištění míry punitivity využila, byla položka, která se respondentů dotazovala na názor, zda by měla existovat možnost pachatelova podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Zde (tabulka 11) jsem jakožto ukazatel punitivního postoje považovala případ, kdy byl respondent proti možnosti podmíněného propuštění pachatele. Takový postoj byl zastoupen méně často (18 %) a naopak převážná většina respondentů byla takové možnosti nakloněna (78 %).

Tabulka 12. Souvislost názoru na podmíněné propuštění pachatele s indexem míry punitivity

Souhlas s možností podmíněného propuštění	Index míry punitivity			
	Nejméně punitivní	Středně punitivní	Nejvíce punitivní	Celkem
Ano, tato možnost by měla existovat	30	106	30	166
	18,1 %	63,8 %	18,0 %	100,0 %
Ne, trest by měl být vykonán celý bez možnosti podmíněného propuštění	2	20	20	42
	4,8 %	47,6 %	47,6 %	100,0 %
Celkem	32	126	50	208
	15,4 %	60,6 %	24,0 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,290

Jak jsem již zmiňovala výše, názor, že by možnost podmíněného propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody existovat neměla, jsem považovala za ukazatel punitivního postoje. Z dat uvedených v tabulce 12 vyplývá, že jedinci, kteří s takovou možností nesouhlasili, a můžeme je tedy považovat za jedince s punitivními postoji, zastávali nejčastěji

nejvíce punitivní postoje (48 %) či postoje středně punitivní (48 %). Naopak respondenti, kteří byli možnosti podmíněného propuštění pachatele otevření, zastávali nejčastěji, na základě indexu míry punitivity, postoj středně punitivní (64 %). Nejméně punitivní (18 %) a nejvíce punitivní (18 %) postoje tito studenti zastávali stejně často. Vztah mezi indexem míry punitivity a souhlasem s možností podmíněného propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody lze považovat za slabší až středně silný.

Tabulka 13. Souvislost názoru na podmíněné propuštění pachatele s obecnou mírou punitivity

Souhlas s možností podmíněného propuštění	Obecná míra punitivity		
	Ostatní	Punitivní	Celkem
Ano, tato možnost by měla existovat	114 64,4 %	63 35,6 %	177 100,0 %
Ne, trest by měl být vykonán celý bez možnosti podmíněného propuštění	16 38,1 %	26 61,9 %	42 100,0 %
Celkem	130 59,4 %	89 40,6 %	219 100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,211

Co se týče obecné míry punitivity, i zde lze potvrdit určitou souvislost s názorem na možnost podmíněného propuštění pachatele (tabulka 13). Jedinci, kteří s možností podmíněného propuštění souhlasili, zastávali punitivní postoje méně často (36 %). Na druhé straně jedinci, kteří nebyli nakloněni možnosti podmíněného propuštění pachatele, byli punitivní častěji (62 %). Popsanou souvislost lze považovat za spíše slabší přesto však signifikantní.

1.2. Teorie trestání

Další oblastí, kterou jsem se pro širší pokrytí problematiky postojů k ukládání trestních sankcí rozhodla do práce zahrnout, bylo měření názoru respondenta na jednotlivé teorie trestání. To bylo realizováno prostřednictvím baterie obsahující tvrzení, která se pojila k jednotlivým teoriím trestání.

Tabulka 14. Tvrzení k jednotlivým teoriím trestání

Teorie trestání	Tvrzení
Eliminační teorie	Trestáme proto, abychom ochránili společnost před pachatelem.
	Trest má snižovat ohrožení společnosti deviantními jedinci a to jejich eliminací ze společnosti.
Odstrašující teorie	Trestáme proto, abychom odradili další pachatele od páčání trestného činu.
	Trest má být pro pachatele i pro ostatní výstrahou, že se trestná činnost nevyplácí.
Retribuční teorie	Trestáme proto, že si to pachatel za svůj čin zaslouží.
	Trest má být spravedlivou odplatou společnosti za to, co pachatel svým činem způsobil.
Rehabilitační teorie	Stejně tak jako je důležité pachatele potrestat za to, co provedl, je důležité se pokusit pachatele napravit.
	Trest má fungovat jako prostředek nápravy pachatele. Má naučit pachatele rozlišovat mezi povoleným a nepovoleným chováním a připravit ho na nový vstup do společnosti.

Indexy souhlasu s jednotlivými teoriemi trestání byly složeny vždy ze dvou tvrzení, u kterých měl respondent uvést, do jaké míry s nimi souhlasí. Tabulka 14 představuje přehled jednotlivých tvrzení, která byla v rámci výzkumu použita, a rovněž popisuje, jaká konkrétní tvrzení se k určitým teoriím trestání pojila. Indexy byly sestrojeny vypočítáním průměru položek náležících k jednotlivým teoriím. Respondent měl na pětibodové škále (1. Naprosto souhlasí 2. Spíše souhlasí 3. Ani souhlasí, ani nesouhlasí 4. Spíše nesouhlasí 5. Naprosto nesouhlasí) vyznačit, do jaké míry s jednotlivými tvrzeními souhlasí.

Na základě dat představených v tabulce 15 vyplývá, že u veškerých tvrzení byl nejčastějším názorem respondentů souhlas s daným tvrzením. Nejnižší poměr souhlasných stanovisek lze sledovat u tvrzení „*Trest má být spravedlivou odplatou společnosti za to, co pachatel svým činem způsobil*“, kde souhlas vyjádřilo 65 % respondentů. U tohoto tvrzení bylo v porovnání s ostatními tvrzeními zastoupení nesouhlasného stanoviska nejvyšší (17 %). Naopak poměrově nejvyšší počet respondentů s kladným stanoviskem byl u tvrzení „*Stejně tak jako je důležité pachatele potrestat za to, co provedl, je důležité se pokusit pachatele napravit*“ (89 %).

Tabulka 15. Souhlas s jednotlivými tvrzeními vztahujícím se k teoriím trestání

Tvrzení	Míra souhlasu s jednotlivými tvrzeními				
	Souhlasím	Ani souhlasím, ani nesouhlasím	Nesouhlasím	Nevím	Celkem
Trestáme proto, abychom ochránili společnost před pachatelem.	190	14	24	0	228
	83,3 %	6,2 %	10,5 %	0,0 %	100,0 %
Trestáme proto, abychom odradili další pachatele od páčání trestného činu.	196	8	24	0	228
	86,0 %	3,5 %	10,5 %	0,0 %	100,0 %
Trestáme proto, že si to pachatel za svůj čin zaslouží.	179	32	17	0	228
	78,5 %	14,0 %	7,5 %	0,0%	100,0 %
Stejně tak jako je důležité pachatele potrestat za to, co provedl, je důležité se pokusit pachatele napravit.	203	17	7	1	228
	89,0 %	7,5 %	3,1 %	0,4 %	100,0 %
Trest má být spravedlivou odplatou společnosti za to, co pachatel svým činem způsobil.	147	38	39	4	228
	64,4 %	16,7 %	17,1 %	1,8 %	100,0 %
Trest má snižovat ohrožení společnosti deviantními jedinci a to jejich eliminací ze společnosti.	154	35	37	2	228
	67,5 %	15,4%	16,2 %	0,9 %	100,0 %
Trest má fungovat jako prostředek nápravy pachatele. Má naučit pachatele rozlišovat mezi povoleným a nepovoleným chováním a připravit ho na nový vstup do společnosti.	191	18	19	0	228
	83,8 %	7,9 %	8,3 %	0,0 %	100,0 %
Trest má být pro pachatele i pro ostatní výstrahou, že se trestná činnost nevyplácí.	200	19	8	1	228
	87,8 %	8,3%	3,5 %	0,4 %	100,0 %

Pozn: Kategorie u míry souhlasu s jednotlivými tvrzeními jsem sloučila do tří kategorií. Kategorie „Souhlasím“ byla vytvořena sloučením kategorií „Naprostou souhlasím“ a „Spíše souhlasím“, kategorie „Ani souhlasím, ani nesouhlasím“ zůstala totožná a kategorie „Nesouhlasím“ byla vytvořena sloučením kategorií „Spíše nesouhlasím“ a „Naprostou nesouhlasím“ z původní 5bodové škály.

Dříve než přistoupíme k další analýze vypočítaných indexů teorií trestání, je nutné otestovat reliabilitu těchto indexů. To zjistím pomocí výpočtu Cronbachova alfa, která zjišťuje vnitřní reliabilitu indexu, tedy zjišťuje, do jaké míry jednotlivé položky měří jednu a tu samou dimenzi. Cronbachovo alfa dosahuje hodnoty v rozmezí 0 až 1 a za běžně branou hranici přijatelnosti se považuje hodnota 0,7. Hodnota tohoto koeficientu je ale do značné míry ovlivněna počtem položek využitých pro měření daného konceptu (Cortina, 1993). Z tohoto důvodu lze očekávat, že hodnoty Cronbachova alfa budou u indexů pro jednotlivé teorie trestání poměrně nízké a konvenčně stanovené kritické hodnoty přijatelnosti pravděpodobně nedosáhnou. Indexy jednotlivých teorií trestání jsou totiž složeny pouze ze dvou položek.

Tabulka 16. Vnitřní reliabilita indexů jednotlivých teorií trestání

Teorie	Cronbachovo alfa	Spearmanův korelační koeficient
Eliminační	0,407	0,278
Odrazující	0,581	0,444
Retribuční	0,579	0,420
Rehabilitační	0,730	0,609

Pozn: Spearmanův korelační koeficient měří sílu vztahu 2 položek tvořící index dané teorie trestání
Koeficienty uvedené v tabulce jsou statisticky významné na hladině významnosti $\alpha < 0,05$

Jak je zřejmé z výsledných hodnot Cronbachovo alfa v tabulce 16, přesažení hodnoty 0,7 tedy splnění kritéria přijatelnosti bylo dosaženo jen v případě indexu pro teorii rehabilitační. U ostatních teorií toto kritérium splněno nebylo. Vypočítala jsem si rovněž Spearmanův korelační koeficient pro jednotlivé teorie, který ukazuje, jak silný vztah mezi jednotlivými položkami tvořící index dané teorie existuje. Poměrně slabý vztah mezi jednotlivými položkami lze pozorovat u teorie eliminační, u které rovněž i hodnota Cronbachovo alfa vyšla nejnižší. Nejsilnější vztah, který lze na základě Spearmanova korelačního koeficientu považovat za silný, vyšel, dle očekávání plynoucího z vysoké hodnoty Cronbachovo alfa, u teorie rehabilitační. Ačkoli teorie odrazující a retribuční nedosáhly pro dosažení přijatelnost indexu dostatečné hodnoty Cronbachovo alfa, Spearmanův korelační koeficient u obou teorií ukazuje, že mezi jednotlivými položkami existuje vztah, který by se dal označit za středně silný. Jednotlivé položky tedy spolu souvisí, avšak hodnota Cronbachovo alfa není dostatečně vysoká.

Tabulka 17. Míra souhlasu s jednotlivými teoriemi trestání

Teorie trestání	Míra souhlasu s jednotlivými teoriemi		
	Souhlasí	Ostatní	Celkem
Eliminační	139	61	228
	61,0 %	39,0 %	100,0 %
Odstrašující	184	44	228
	80,7 %	19,3 %	100,0 %
Retribuční	143	85	228
	62,7 %	37,3 %	100,0 %
Rehabilitační	186	42	228
	81,6 %	18,4 %	100,0 %

Stejně jako tomu bylo u jednotlivých tvrzení, tak rovněž i u již vytvořených indexů teorií trestání jedinci s teoriemi převážně souhlasili (tabulka 17). Pro účely analýzy jsem proměnnou představující míru souhlasu dichotomizovala. Kategorie „Souhlasí“ zůstala oproti dříve

představené proměnné (tabulka 15) totožná. Kategorie „Ostatní“ představuje jedince, kteří s jednotlivými teoriemi buď nesouhlasili („Nesouhlasím“) anebo vyjádřili neutrální názor („Ani souhlasím, ani nesouhlasím“). Největší poměr respondentů souhlasil s teorií rehabilitační (82 %). Naopak teorií, ke které zastávalo souhlasné stanovisko nejméně jedinců, byla teorie eliminační (61 %). Nejvíce se v postojích shodovali respondenti u teorie odstrašující a naopak nejodlišnější postoje jedinci vyjadřovali vůči teorii retribuční.

Stejně jako trestní právo obsahuje kombinace principů jednotlivých teorií trestání, je tomu tak i u postojů veřejnosti. Nelze očekávat, že by jedinec souhlasil s principy jen jedné z teorií. Proto jsem se rozhodla otestovat, zda existují souvislosti mezi stanovisky respondenta k jednotlivým teoriím trestání.

Tabulka 18. Souvislosti mezi postoji k jednotlivým teoriím trestání

	Eliminační	Odstrašující	Retribuční	Rehabilitační
Eliminační	-	0,179*	0,417*	-0,033
Odstrašující	0,179*	-	0,283*	0,314*
Retribuční	0,417*	0,283*	-	0,108
Rehabilitační	-0,033	0,314*	0,108	-

Pozn: V tabulce jsou vyobrazeny hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu

***signifikantní na hladině významnosti $\alpha < 0,05$**

Z tabulky 18 vyplývá, že slabý vztah se projevila mezi názory respondenta na teorii eliminační a názory na teorii odstrašující. Rovněž je možné považovat za signifikantní vztah mezi teorií eliminační a teorií retribuční, mezi nimiž je vztah středně silný. Dále se vztah, který lze považovat za spíše slabý, projevila mezi souhlasem s teorií odstrašující a retribuční a v neposlední řadě byl rovněž odhalen středně silný vztah mezi teorií odstrašující a teorií rehabilitační.

2. Informovanost a přehled respondenta v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji

V první části se zaměřím na informovanost jedince v oblasti ukládání trestů a obecných informací o kriminalitě, jakožto na jeden z faktorů souvisejících s postoji k ukládání trestních sankcí. Testována tedy bude první ze stanovených hypotéz:

H₁: Studenti, kteří jsou méně informovaní a mají horší přehled v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji, častěji zastávají punitivní postoje.

2.1. Informovanost a přehled o kriminálním vývoji v souvislosti s mírou punitivity

Nejprve se pokusím ověřit předpoklad o souvislosti mezi informovaností studenta v oblasti kriminality a trestní justice a postoji k ukládání trestních sankcí pomocí položky, která se dotazovala na respondentovu představu o vývoji kriminality na území České republiky za posledních deset let.

Tabulka 19. Představa respondenta o vývoji kriminality

Odpověď	Počet	Procenta
Nedokážu odhadnout	33	14,5 %
Vzrostla	66	28,9 %
Zůstala přibližně na stejné úrovni	61	26,8 %
Klesla	68	29,8 %
Celkem	228	100,0 %

Bl. Domníváte se, že kriminalita v ČR od roku 2010:

Na základě výsledků obsažených v tabulce 19, která zachycuje odpovědi na výše uvedenou otázku, 14 % respondentů nebylo schopno odhadnout vývoj kriminality v posledních deseti letech. Ve zbylých odpovědích se respondenti rozmístili poměrně rovnoměrně: 29 % respondentů se domnívá, že kriminalita vzrostla, 27 % respondentů si myslí, že zůstala přibližně na stejné úrovni a zbylých 30 % respondentů tvrdí, že kriminalita od roku 2010 klesla. Na základě dat, která zachycují vývoj kriminality v České republice zveřejněných na stránkách Českého statistického úřadu (n. d.), je vidět, že kriminalita mezi lety 2011 a 2020 výrazně klesla. Avšak mírný nárůst kriminality byl zaznamenán mezi roky 2012 a 2013 a rovněž mezi

roky 2018 a 2019. Správný odhad a představu o vývoji kriminality v České republice tedy měla necelá třetina (30 %) respondentů.

Tabulka 20. Souvislost představy o vývoji kriminality a indexu míry punitivity

Představa o vývoji kriminality:	Index míry punitivity:			
	Nejméně punitivní	Středně punitivní	Nejvíce punitivní	Celkem
Nedokážu posoudit	3	18	8	29
	10,3 %	62,1 %	27,6 %	100,0 %
Vzrostla	7	38	19	64
	10,9 %	59,4 %	29,7 %	100,0 %
Zůstala přibližně na stejné úrovni	12	31	13	56
	21,4 %	55,4 %	23,2 %	100,0 %
Klesla	11	43	11	65
	16,9 %	66,2 %	16,9 %	100,0 %
Celkem	33	130	51	214
	15,4 %	60,8 %	23,8 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test není statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,116

Nejprve se zaměřím na testování hypotézy, že méně informovaní jedinci bývají více nakloněni trestům přísnějším, v souvislosti s indexem míry punitivity. Vztah mezi představou respondenta o vývoji kriminality a indexem míry punitivity se na základě chí-kvadrát testu nepodařilo prokázat (tabulka 20). Bylo předpokládáno, že jedinci, kteří se domnívají, že kriminalita vzrostla nebo že zůstala přibližně na stejné úrovni, budou častěji zastávat punitivnější postoje. Ačkoli tento vztah nelze považovat za signifikantní, data určitou tendenci naznačují. Nejvíce punitivní postoje zastávali častěji studenti, kteří se domnívají, že kriminalita vzrostla (30 %) či zůstala na stejné úrovni (23 %), než ti, kteří se domnívali, že kriminalita klesla (17 %). Opačnou tendenci, že by studenti, jejichž představa odpovídá reálnému vývoji kriminality, zastávali málo punitivní postoje častěji nežli ostatní, data nenaznačovala. Z dat vyplývá, že nejméně punitivní postoje uváděli nejvíce studenti, kteří se domnívali, že kriminalita zůstala přibližně na stejné úrovni (21 %).

Tabulka 21. Souvislost mezi představou respondenta o vývoji kriminality a obecnou mírou punitivity

Představa o vývoji kriminality	Obecná míra punitivity		
	Ostatní	Punitivní	Celkem
Nedokážu posoudit	20	13	33
	60,6 %	39,4 %	100,0 %
Vzrostla	29	37	66
	43,9 %	56,1 %	100,0 %
Zůstala přibližně na stejné úrovni	40	21	61
	65,6 %	34,4 %	100,0 %
Klesla	46	22	68
	67,6 %	32,4 %	100,0 %
Celkem	135	93	228
	59,2 %	40,8 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,216.

V případě obecné míry punitivity bylo očekáváno, že jedinci, kteří se domnívají, že kriminalita vzrostla či zůstala na stejné úrovni, budou častěji zastávat punitivní postoje. Prokázaný vztah lze na základě chí-kvadrát testu považovat za signifikantní. Z dat v tabulce 21 vyplývá, že častěji zastávali punitivní postoje jedinci, kteří uvedli, že kriminalita vzrostla (56 %), než ti, kteří se domnívají, že zůstala na stejné úrovni (34 %) či že klesla (32 %). Naznačený vztah lze považovat za spíše slabší.

Tabulka 22. Souvislost mezi představou respondenta o vývoji kriminality a názorem na možnost podmíněného propuštění pachatele

Představa o vývoji kriminality	Souhlas s možností podmíněného propuštění		
	Souhlasí s možností propuštění	Nesouhlasí s možností propuštění	Celkem
Nedokážu posoudit	27	4	31
	87,1 %	12,9 %	100,0 %
Vzrostla	46	18	64
	71,4 %	28,6 %	100,0 %
Zůstala přibližně na stejné úrovni	46	11	57
	80,7 %	19,3 %	100,0 %
Klesla	58	9	67
	86,6 %	13,4 %	100,0 %
Celkem	177	42	219
	80,8 %	19,2 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test není statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,135

Na základě poznatků z rešerše literatury jsem předpokládala, že studenti, jejichž představa o vývoji kriminality neodpovídá vývoji reálnému, častěji s možností podmíněného propuštění pachatele nesouhlasili. Vztah se nepodařilo na základě chí-kvadrát testu prokázat,

avšak z tabulky 22 vyplývá, že častěji nesouhlas s možností podmíněného propuštění vyjadřovali studenti, kteří se domnívají, že kriminalita vzrostla (29 %) či že zůstala na stejné úrovni (19 %) než ti, kteří se domnívají, že klesla (13 %) nebo ti, kteří nedokázali vývoj kriminality odhadnout (13 %).

2.2. Informovanost a přehled o typech ukládaných trestů v souvislosti s mírou punitivity

Pro testování první hypotézy využiji rovněž položky, v rámci které měl respondent vypsat co nejvíce druhů trestů, které zná. Schopnost vyjmenovat různé druhy trestů může být dobrým ukazatelem, do jaké míry se respondent v oblasti trestání orientuje.

Graf 2. Počet zmíněných trestů v procentech

Zdroj: Vlastní data (N = 228)

Jak vidíme z grafu 2, 16 % respondentů nebylo schopno uvést ani jeden trest. Téměř polovina respondentů (43 %) vyjmenovala tři nebo čtyři tresty. Jeden až dva tresty bylo schopno vyjmenovat 19 % respondentů a podobné zastoupení bylo i u respondentů, kteří vyjmenovali trestů nejvíce, a to 5 a více (22 %). Pro analýzu vztahu mezi proměnnými lze informovanost a povědomí respondenta s narůstajícím počtem zmíněných typů trestů považovat za kvalitnější. Budu tedy předpokládat, že čím větší počet typů trestů respondent vyjmenoval, tím vyšší mírou znalosti v oblasti trestní justice disponuje.

Tabulka 23. Souvislost představy o vývoji kriminality a indexu míry punitivity

Představa o vývoji kriminality:	Index míry punitivity:			
	Nejméně punitivní	Středně punitivní	Nejvíce punitivní	Celkem
Nezmínil/a ani jeden trest	5	24	6	35
	14,3 %	68,6 %	17,1 %	100,0 %
Zmínil/a 1 až 2 tresty	6	21	13	40
	15,0 %	52,5 %	32,5 %	100,0 %
Zmínil/a 3 až 4 tresty	15	50	26	91
	16,5 %	54,9 %	28,6 %	100,0 %
Zmínil/a 5 a více trestů	7	35	6	48
	14,6 %	72,9 %	12,5 %	100,0 %
Celkem	33	130	51	214
	15,4 %	60,8 %	23,8 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test není statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,136

Souvislost mezi tím, kolik typů trestů byl respondent schopen zmínit a indexem míry punitivity vypočítaným na základě udělování trestů pachatelům trestných činů popsaných ve čtyřech scénářích, se prokázat nepodařilo. Tabulka 23 naznačuje, že očekávaný pokles zastoupení studentů se silně punitivními postoji s narůstající znalostí typů trestů narušují jedinci, kteří nebyli schopni vyjmenovat ani jeden trest. Ačkoli se u takových studentů očekávalo nejvyšší zastoupení punitivních postojů, studenti, kteří neuvedli ani jeden trest, zastávali punitivní postoje méně často (17 %), než ti, kteří vyjmenovali 1 až 2 tresty (33 %) či 3 až 4 tresty (29 %). Opačnou tendenci, že by s narůstajícím počtem zmíněných typů trestů zastoupení nejméně punitivních postojů stoupalo, data rovněž nenaznačila.

Tabulka 24. Souvislost mezi počtem zmíněných trestů a obecnou mírou punitivity

Kolik trestů respondent zmínil	Postoj základě obecné otázky měřící punitivitu		
	Ostatní	Punitivní	Celkem
Nezmínil ani jeden trest	17	20	37
	45,9 %	54,1 %	100,0 %
Zmínil 1 až 2 tresty	30	13	43
	69,8 %	30,2 %	100,0 %
Zmínil 3 až 4 tresty	50	47	97
	51,5 %	48,5 %	100,0 %
Zmínil 5 a více trestů	38	13	51
	74,5 %	25,5 %	100,0 %
Celkem	135	93	228
	59,2 %	40,8 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,229

Pokud se zaměříme na obecnou míru punitivity (tabulka 24), na základě chí-kvadrát testu lze označit výsledný vztah za signifikantní, avšak ani zde data očekávaný pokles počtu jedinců s punitivními postoji s narůstajícím počtem vyjmenovaných trestů nenaznačují. Dle očekávání zastávali punitivní postoje nejčastěji jedinci, kteří nedokázali zmínit ani jeden trest (54 %) a naopak nejméně často ti, kteří disponovali nejvyšší znalostí typů trestů tedy ti, kteří uvedli 5 a více trestů (26 %). Očekávaný pokles ovšem narušují jedinci, kteří zmínili 3 až 4 tresty. Ti zastávali punitivní postoje častěji (49 %) než ti, kteří disponovali horší znalostí typů ukládaných trestů, konkrétně ti, kteří uvedli pouze 1 až 2 tresty (30 %).

V případě názorů studentů na možnost podmíněného propuštění odsouzeného z vězení nebyla souvislost s počtem zmíněných typů trestu prokázána.

Hypotéza, že studenti, kteří disponují horším přehledem v oblasti trestní justice a kriminálního vývoje, budou zastávat punitivní postoje častěji, se nepodařilo na základě výsledků vyplývajících z dotazníkového šetření spolehlivě ověřit. Ačkoli v případě představy o vývoji kriminality se ukázalo, že studenti, jejichž představa neodpovídala reálnému vývoji kriminality, a tedy jejich přehled lze považovat v tomto smyslu za horší, skutečně vykazovali spíše punitivnější postoje, takový vztah vyšel pouze v případě obecné otázky zjišťující míru punitivity respondenta. Rovněž data naznačovala výrazněji vyšší zastoupení punitivních postojů spíše u těch jedinců, kteří se domnívali, že kriminalita vzrostla. Jedinci, kteří uváděli, že kriminalita zůstala na stejné úrovni se v zastoupení punitivních postojů výrazně neodlišovali od těch, kteří se domnívají, že kriminalita klesla. Ačkoli se vztah nepodařilo prokázat, analýza odhalila určitý náznak vztahu s představou o vývoji kriminality, který je v souladu s hypotézou i v případě indexu míry punitivity a souhlasu s možností podmíněného propuštění pachatele.

V případě proměnné, která udávala, kolik druhů trestů byl respondent schopen vyjmenovat, se vztah neprokával v souvislosti s žádnou položkou zkoumající míru punitivity. Očekávaný pokles zastoupení studentů se silně punitivními postoji s narůstající znalostí typů trestů data nenaznačovala.

Jelikož se vztah postojů k punitivitě s počtem vyjmenovaných typů trestů nepodařilo prokázat a hypotézu by bylo možné podložit jen prokázaným slabým vztahem mezi představou o vývoji kriminality a obecnou mírou punitivity, nelze informovanost a přehled respondenta v oblasti trestní justice a kriminálního vývoje za faktor formující postoje vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí na základě analýzy svých dat považovat.

2.3. Informovanost a přehled respondenta v souvislosti s názory na teorie trestání

Informovanost a přehled v oblasti trestní justice a kriminálního vývoje se jakožto jeden z faktorů pokusím otestovat i v souvislosti s postoji studentů vůči jednotlivým teoriím trestání. Stanovena byla hypotéza, která předpokládala následující souvislost s postoji vůči teorii eliminační.

H₂: Studenti, kteří jsou méně informovaní a mají horší přehled v oblasti trestní justice a kriminálním vývoji, častěji souhlasí s principy eliminační teorie.

Tabulka 25. Souvislost mezi představou o vývoji kriminality a souhlasem s eliminační teorií

Představa o vývoji kriminality	Souhlas s eliminační teorií		
	Souhlasí	Ostatní	Celkem
Nedokážu posoudit	18 54,5 %	15 45,5 %	33 100,0 %
Vzrostla	47 71,2 %	19 28,8 %	66 100,0 %
Zůstala přibližně na stejné úrovni	39 63,9 %	22 36,1 %	61 100,0 %
Klesla	35 51,5 %	33 48,5 %	68 100,0 %
Celkem	139 61,0 %	89 39,0 %	228 100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test není statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$;
Cramerovo V: 0,166

V případě mého vzorku se vztah mezi představou o vývoji kriminality a souhlasem s principy eliminační teorie nepodařilo prokázat, a tudíž nemohu hypotézu o souvislosti informovanosti respondenta v dané oblasti a souhlasem s eliminační teorií daty podložit. Ačkoli vztah není signifikantní, tabulka 25 naznačuje, že s principy eliminační teorie souhlasili častěji studenti, kteří se domnívají, že kriminalita vzrostla (71 %) či uvedli, že zůstala přibližně na stejné úrovni (64 %) než ti, kteří se domnívají, že kriminalita klesla (52 %) či nedokázali kriminální vývoj posoudit (55 %). Přestože nemohu hovořit o prokazatelné tendenci, výsledky dotazování hypotéze do určité míry odpovídají.

Co se týče testování souvislostí s ostatními teoriemi trestání, vztah se nepodařilo prokázat ani u teorie odstrašující ani teorie rehabilitační. V případě teorie retribuční určitou souvislost s představou o vývoji kriminality však sledovat můžeme. Vztah mezi těmito proměnnými lze označit za spíše slabší. Z odpovědí, které zachycuje tabulka 26, vyplývá, že s retribuční teorií častěji souhlasili studenti, kteří uváděli, že kriminalita vzrostla (71 %) či

zůstala na přibližně stejné úrovni (74 %) než ti studenti, kteří se domnívají, že kriminalita klesla (47 %) nebo ti, kteří kriminální vývoj nebyli schopni posoudit (58 %). U studentů, kteří mají mylnou představu o vývoji kriminality, můžeme tedy pozorovat tendenci častěji souhlasit s principy teorie retribuční než u takových respondentů, kteří mají správnou představu o kriminálním vývoji.

Tabulka 26. Souvislost mezi představou o vývoji kriminality a souhlas s retribuční teorií

Představa o vývoji kriminality	Souhlas s retribuční teorií		
	Souhlasí	Ostatní	Celkem
Nedokáží posoudit	19 57,6 %	14 42,4 %	33 100,0 %
Vzrostla	47 71,2 %	19 28,8 %	66 100,0 %
Zůstala přibližně na stejné úrovni	45 73,8 %	16 26,2 %	61 100,0 %
Klesla	32 47,1 %	36 52,9 %	68 100,0 %
Celkem	143 62,7 %	85 97,3 %	228 100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$;
Cramerovo V: 0,236

V případě testování vztahu mezi tím, kolik typů trestu byl student schopen vyjmenovat, a postoji k jednotlivým teoriím trestání se nepodařilo prokázat souvislosti ani u jedné z teorií.

Druhou z hypotéz, která představuje tvrzení, že studenti, kteří jsou méně informovaní a mají horší přehled v oblasti trestní justice a kriminálního vývoje, častěji souhlasí s principy eliminační teorie, se prokázat nepodařilo. V případě testování souvislosti mezi souhlasem s eliminační teorií a představou o vývoji kriminality však data tendenci souhlasit s principy eliminační teorie naznačila u jedinců, kteří mají mylnou představu o vývoji kriminality. Analýza dále odhalila slabý vztah u teorie retribuční, ale pouze v souvislosti s představou o vývoji kriminality. Data naznačila, že jedinci, jejichž představa neodpovídá reálnému vývoji kriminality, častěji souhlasili s principy teorie retribuční. Takoví jedinci se tedy častěji domnívají, že by měl trest mít odplatnou funkci a že by měl být pachatel trestán na základě jeho provinění, které by bylo trestáno úměrně jeho vině.

3. Zkušenost s trestným činem

Zkušenost s trestným činem se z mnohých výzkumů ukázala být, přes původní očekávání, ukazatelem větší otevřenosti vůči alternativním typům trestu. Pokusím se tedy ověřit tvrzení, které je nastíněné ve třetí z mnou stanovených hypotéz.

H₃: Studenti, kteří se sami stali v minulosti oběťmi trestného činu, zastávají méně často punitivní postoje.

Tuto hypotézu otestuji pomocí položky dotazující se na respondentovu osobní zkušenost s trestným činem, konkrétně, jestli byl respondent v posledních pěti letech sám obětí trestného činu. Také se zaměřím na zjištění, zda určitou roli hraje i nepřímá zkušenost s trestným činem a to prostřednictvím viktimizace respondentovi blízké osoby.

Tabulka 27. Zkušenost s trestným činem v posledních pěti letech

Odpověď	Počet	Procento
Sám obětí + blízká osoba obětí	18	7,9 %
Sám obětí	14	6,1 %
Blízká osoba obětí	27	11,9 %
Nemá zkušenost	169	74,1 %

Zdroj: Vlastní data (N=228)

Pokud jde o zkušenost s trestným činem, tři čtvrtiny respondentů (74 %) zkušenost nemělo či tuto informaci uvádět nechtělo (tabulka 27). Zkušenost s trestným činem prostřednictvím viktimizace blízké osoby mělo 12 % respondentů. Respondentů, kteří byli sami obětí trestného činu, bylo 14 (6 %), a nakonec 18 jedinců (8 %) mělo zkušenost s trestným činem, jak ze své vlastní zkušenosti, tak ze strany blízké osoby.

Předpoklad, že by viktimizace respondenta hrála roli v jeho postoji k ukládání trestních sankcí, se u vysokoškolských studentů nepodařilo prokázat a to ani u jedné z položek, které jsem pro zjištění míry punitivity respondenta v rámci analýz využila. Pokusila jsem se otestovat, zda neexistují souvislosti i v případě nepřímé zkušenosti s trestným činem prostřednictvím viktimizace blízké osoby respondenta. Z dat nevyplývaly žádné významné tendence a předpokládanou souvislost tak rovněž nebylo možné podložit. Hypotéza, která představuje tvrzení, že studenti, kteří se sami stali v minulosti oběťmi trestného činu, zastávají méně často punitivní postoje, nenašla v datech podporu.

Taktéž jsem se pokusila zjistit, zda neexistuje vztah mezi respondentovou viktimizací, či viktimizací blízké osoby a souhlasem s jednotlivými teoriemi trestání. Na základě analýzy

dat však nebylo možné tendence zastávat sympatie s některými z teorií trestání sledovat. Zkušenost s trestným činem tedy v případě studentů vysokých škol nelze na základě dat z mého šetření považovat za jeden z faktorů zásadních pro zkoumání názoru na jednotlivé teorie trestání.

4. Politická orientace respondenta

Politická orientace respondenta se v předchozím výzkumu ukázala být rovněž jedním z faktorů punitivních postojů (např. Allen, 2003; Roberts & Indermaur, 2007; Tajalli et al., 2013). Z výzkumů vyplynulo, že konzervativní jedinci zastávají častěji punitivnější názory. Naopak jedinci, kteří se označují za levicově orientované, bývají více otevřeni alternativním trestům, a jejich postoj lze tedy považovat za méně punitivní. Vyšší zastoupení punitivních postojů u pravicově orientovaných jedinců mohlo být pozorováno i u populace amerických vysokoškolských studentů (Tajalli et al., 2013). V této části analýzy se tedy pokusím otestovat předpoklady vymezené v následujících hypotézách:

H₄: Studenti, kteří se označují za pravicově orientované, častěji zastávají punitivní postoje.

H₅: Studenti, kteří se označili za levicově politicky orientované, zastávají punitivní postoje méně často.

Tyto hypotézy budu testovat pomocí položky dotazující se na jedincovo subjektivní umístění na pětibodové škále měřící politickou orientaci, kterou jsem v průběhu analýzy překódovala do škály tříbodové.

Tabulka 28. Souvislost mezi politickou orientací a indexem míry punitivity

Politická orientace	Index míry punitivity			
	Nejméně punitivní	Středně punitivní	Nejvíce punitivní	Celkem
Levice	11	25	2	38
	28,9 %	65,8 %	5,3 %	100,0 %
Střed	5	38	17	60
	8,3 %	63,4 %	28,3 %	100,0 %
Pravice	13	54	19	86
	15,1 %	62,8 %	22,1 %	100,0 %
Celkem	29	117	38	184
	15,8 %	63,5 %	20,7 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$; Cramerovo V: 0,184; Gamma: 0,192

Nejprve jsem zkoumala, zda existuje vztah mezi indexem míry punitivity vypočítaným z respondentových odpovědí na položky se scénáři popisujícími konkrétní trestné činy. V tomto případě se ukázalo, že vztah mezi politickou orientací studenta a indexem míry punitivity vyšel signifikantní avšak spíše slabší. Z tabulky 28 vyplývá, že studenti, kteří se orientují na politickou pravici (22 %), zastávají nejvíce punitivní postoje častěji než ti, kteří se označují za levicově orientované (5 %). Nejčastěji však nejvíce punitivní postoje zastávali studenti, kteří se na škále politické orientace nachází na středu (28 %). Pokud se zaměříme na opačnou tendenci, data ukazují, že levicově orientovaní studenti zastávali nejméně punitivní postoje nejčastěji (29 %) a tedy častěji než studenti nacházející se na středu škály politické orientace (8 %) či studenti pravicově orientovaní (15 %). Na základě dat tedy lze pozorovat, že nejvíce punitivní studenti se zdají být politicky nevyhranění. V případě souvislosti politické orientace s indexem míry punitivity nachází podporu v datech pouze hypotéza o méně častém zastávání punitivních postojů levicově orientovanými vysokoškolskými studenty.

Tabulka 29. Souvislost mezi politickou orientací respondenta a obecnou mírou punitivity

Politická orientace	Postoj na základě obecné otázky měřící punitivitu:		
	Nepunitivní	Punitivní	Celkem
Levice	31	7	38
	81,6 %	18,4 %	100,0 %
Střed	38	28	66
	57,6 %	42,4 %	100,0 %
Pravice	48	42	90
	53,3 %	46,7 %	100,0 %
Celkem	117	77	194
	60,3 %	39,7 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$;
Cramerovo V: 0,218

Podobné výsledky jsou naznačeny i v případě souvislosti politické orientace s obecnou mírou punitivity, kterou lze na základě chí-kvadrát testu považovat za signifikantní. Z dat v tabulce 29 vyplývá, že jedinci, kteří se označili za pravicově orientované, zastávali punitivní postoje nejčastěji (47 %), a tedy častěji než jedinci orientovaní na politický střed (42 %) či jedinci orientovaní na politickou levici, kteří punitivní postoje zastávali nejméně často (18 %). Na základě dat lze pozorovat, že zastoupení punitivních postojů u studentů pravicově orientovaných a studentů, kteří se na škále politické orientace umístili na středu, není příliš odlišné a jejich punitivita je poměrně podobná. Oproti tomu u studentů levicově orientovaných je míra punitivity výrazně nižší.

Co se týče otázky, která zkoumala respondentův souhlas s podmíněným propuštěním pachatele z výkonu trestu odnětí svobody, nelze souvislost s politickou orientací respondenta potvrdit.

Zkoumání souvislostí mezi indexem míry punitivity a politickou orientací nevyšlo vzhledem k testovaným hypotézám jednoznačně. Hypotéza, která předpokládala, že levicově orientovaní jedinci budou zastávat punitivní postoje méně často, našla v datech podporu, a to v souvislosti s oběma ukazateli míry punitivity. Ovšem pokud se zaměříme na pravicově orientované, v jejich případě bylo očekáváno, že budou zastávat punitivní postoje častěji než studenti levicoví a studenti středoví. Na základě indexu míry punitivity však zastávali silně punitivní postoje méně často než studenti, kteří se umístili na škále politické orientace na středu. Oproti tomu v případě obecné míry punitivity zastávali punitivní postoje nejčastěji pravicově orientovaní studenti. V případě zkoumání souvislosti politické orientace s obecnou mírou punitivity našly obě ze stanovených hypotéz o souvislosti politické orientace a míry punitivity v datech podporu. Obecně však data ukázala, že míra punitivity pravicových studentů se příliš nelišila od těch, kteří se orientují na politický střed, a punitivita těchto dvou skupin byla tedy do značné míry podobná. Dodatkový způsob zkoumání punitivity v podobě souhlasu s možností podmíněného propuštění nevykazoval s politickou orientací žádné souvislosti. Na základě dat lze politickou orientaci označit za faktor související s postoji vysokoškolských studentů k ukládání trestních sankcí pouze u levicově orientovaných, u kterých byl vztah prokázán. Naproti tomu u pravicově orientovaných bylo zjištěno, že se v souvislosti s postoji k ukládání trestních sankcí příliš neliší od politicky nevyhraněných studentů.

Další z hypotéz, která je úzce navázána na souvislost mezi mírou punitivity a politickou orientací, je hypotéza, která tvrdí, že studenti, kteří se označili na škále politické orientace za pravicově orientované, budou častěji souhlasit s principy teorie eliminační.

H₆: Studenti, kteří se označili za pravicově orientované, budou častěji souhlasit s principy teorie eliminační.

Tabulka 30. Souvislost mezi politickou orientací a souhlasem s eliminační teorií

Politická orientace	Souhlas s eliminační teorií:		
	Souhlasí	Ostatní	Celkem
Levice	17	21	38
	44,7 %	55,3 %	100,0 %
Střed	43	23	66
	65,2 %	34,8 %	100,0 %
Pravice	55	35	90
	61,1 %	38,9 %	100,0 %
Celkem	115	79	194
	59,3 %	40,7 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test není statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$;
Cramerovo V: 0,150

Vztah mezi politickou orientací a souhlasem k teorii eliminační nelze na základě dat spolehlivě prokázat. Avšak v tabulce 30 je naznačeno, že pravicově politicky orientovaní studenti zastávali vůči eliminační teorii souhlasné stanovisko častěji (61 %) než ti, kteří se označili za levicově orientované (45 %). Nejvíce ovšem s principy eliminační teorie souhlasili studenti, kteří se na škále politické orientace umístili na středu (65 %). I zde data naznačují velkou podobnost v souhlasu s eliminační teorií mezi pravicovými a středovými studenty. Hypotéza, která tvrdí, že pravicově orientovaní studenti častěji souhlasí s principy eliminační teorie, nenašla v datech podporu.

Tabulka 31. Souvislost mezi politickou orientací a stanoviskem vůči retribuční teorii

Politická orientace	Stanovisko vůči retribuční teorii:		
	Souhlasí	Ostatní	Celkem
Levice	16	22	38
	42,1 %	57,9 %	100,00 %
Střed	39	27	66
	59,1 %	40,9 %	100,0 %
Pravice	61	29	90
	67,8 %	32,2 %	100,0 %
Celkem	116	78	194
	59,8 %	40,2 %	100,0 %

Pozn: Chí-kvadrát test je statisticky významný na hladině významnosti $\alpha < 0,05$;
Cramerovo V: 0,195

V případě explorační souvislosti mezi souhlasem se zbylými teoriemi trestání a politickou orientací respondenta se podařilo závislost prokázat u teorie retribuční, nikoli však u teorie odstrašující či teorie rehabilitační. Z tabulky 31 vyplývá, že pravicově orientovaní

studenti s myšlenkami retribuční teorie sympatizovali častěji (68 %) než levicovní studenti, u kterých byla naznačena tendence chovat sympatie vůči této teorii méně často (42 %) a rovněž i častěji než studenti, kteří se nacházeli na škále politické orientace na středu (59 %).

Vyšší míra souhlasu s odplatnou povahou trestání může spočívat v uznávání společenských hodnot a tradic, které jsou pro pravicově, či jinak řečeno pro konzervativně, smýšlející osoby typické. Takoví jedinci se mohou dožadovat odplaty a potrestání pachatele z důvodu, že se dopustil narušení jimi uznávaných společenských hodnot a norem a ohrozil tak společenský řád a tradice zakotvené ve společnosti.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo otestovat, zda jsou informovanost a přehled respondenta v oblasti trestní justice, zkušenost s trestným činem a politická orientace faktory formující postoje k ukládání trestních sankcí u populace českých vysokoškolských studentů. Testování hypotéz bylo realizováno na datech získaných z vlastního dotazníkového šetření. V rámci šetření byla za účelem komplexnějšího pojetí postojů k ukládání trestních sankcí zkoumána míra punitivity a rovněž i stanoviska vůči jednotlivým teoriím trestání.

První oddíl analytické části se věnoval sestrojení indexů pro měření míry punitivity a indexů, které zjišťovaly míru souhlasu s principy teorie eliminační, odstrašující, retribuční a teorie rehabilitační. Punitivita byla měřena pomocí tří měřících nástrojů. Prvním z nich byl index míry punitivity, který byl vypočítán z reakcí respondenta na čtyři scénáře popisující pachatele odlišných typů trestné činnosti. Dalším byla položka zkoumající názor respondenta na adekvátnost současně ukládaných trestních sankcí, která zjišťovala obecnou míru punitivity respondenta. Posledním ukazatelem punitivity byla položka, která zkoumala respondentův názor na podmíněné propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody. Jednotlivé ukazatele míry punitivity zkoumaly respondentovu tendenci preferovat pro pachatele tvrdší tresty či přísnější podmínky, avšak v mírně odlišných aspektech. Index míry punitivity měřil respondentovo preferování přísnějších trestů skrze zjištění, jaké konkrétní tresty by jedinec pro konkrétního pachatele preferoval. Obecná míra punitivity zohledňovala jiný aspekt, a to respondentovo hodnocení přísnosti skutečně ukládaných typů trestů. Poslední doplňkový ukazatel, tedy souhlas s podmíněným propuštěním pachatele, zkoumal, do jaké míry respondent preferuje tvrdé podmínky pro pachatele a do jaké míry je otevřen určitému upuštění od přísného trestu.

Na základě všech tří ukazatelů punitivity, kterých bylo v práci využito, vyplývá, že lze vysokoškolské studenty označit za populaci, pro kterou není typické vyšší zastoupení punitivních postojů. Naproti tomu, jak vyplynulo z výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z roku 2009, celková populace zastává právě spíše punitivní postoje (Zeman, 2010). Pokud jde o stanoviska studentů k jednotlivým teoriím trestání, ukázalo se, že u všech teorií většina studentů vyjádřila souhlasné stanovisko. Největší poměr studentů souhlasil s principy teorie rehabilitační (nápravné). Nejvíce naopak studenti nesouhlasili s teorií retribuční.

Prvním z testovaných faktorů byla informovanost a přehled jedince v oblasti trestní justice a kriminálního vývoje. Hypotéza byla stanovena na základě poznatků z literatury (např. Chapman, Mirrlees-Black & Brown, 2002; Zeman, 2011), ze kterých vyplynulo, že jedinci, kteří disponují nedostatečnou informovaností v oblasti trestní justice, zastávají častěji punitivní postoje. Zkoumání postojů k ukládání trestních sankcí v souvislosti s počtem vyjmenovaných trestů nepřineslo nové poznatky a nebyly odhaleny významné souvislosti. Oproti tomu ačkoli výsledky nelze považovat za signifikantní, analýza souvislosti představy o kriminálním vývoji s mírou punitivity naznačila, že jedinci, kteří se domnívají, že kriminalita v posledních deseti letech vzrostla, zastávali punitivní postoje častěji, nežli jedinci, kteří o narůstajícím vývoji kriminality nebyli přesvědčeni. Zeman (2010), který rovněž poukazuje na souvislost představy o vzrůstající kriminalitě s vyšší mírou punitivity, naznačuje, že se skeptické posuzování problému s vývojem kriminality může na jedinci negativně projevit, a to například zvýšenými obavami z kriminality a pocitu ohrožení. Preference přísnějších trestů pro pachatele trestných činů může tedy plynout z jedincových obav, že by se on sám mohl stát obětí trestného činu, a proto by bylo vhodné v rámci budoucích výzkumů strach z kriminality do zkoumání souvislostí s postoji k ukládání trestných činů zahrnout. Rovněž by bylo přínosné pomocí vícerozměrné analýzy otestovat vzájemné souvislosti obav z kriminality s faktorem informovanosti respondenta v oblasti trestní justice.

Dalším faktorem, který byl zkoumán v souvislosti s postoji k ukládání trestních sankcí, byla zkušenost respondenta s trestným činem. Testována byla hypotéza, která předpokládala, že jedinec, který byl v minulosti obětí trestného činu, bude zastávat punitivní postoje méně často. Tato hypotéza byla stanovena na základě poznatků plynoucích z výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (Zeman, 2010) a rovněž podobné závěry plynuly i ze studie Tajalliho a kolektivu (2013). Osobní zkušenost ani zkušenost zprostředkovanou není možné jakožto faktor formující postoje vysokoškolských studentů spolehlivě prokázat ani u jedné z položek měřící míru punitivity. Proto zkušenost s kriminalitou nelze za faktor formující postoje vysokoškolských studentů k ukládání trestných činů považovat.

V neposlední řadě byla testována politická orientace jako jeden z faktorů formující postoje veřejnosti k ukládání trestních sankcí. V rámci analýzy byly testovány hypotézy stanovené na základě předchozích výzkumů (např. Allen, 2003; Roberts & Indermaur, 2007; Tajalli et al., 2013), které očekávaly nižší zastoupení punitivních postojů u levicově orientovaných studentů a naopak vyšší zastoupení punitivních postojů u pravicově orientovaných studentů. Na základě analýzy bylo možné politickou orientaci za faktor související s postoji k ukládání trestních sankcí prokázat jen u levicově orientovaných studentů,

kteří punitivní postoje zastávali méně často. Bylo zjištěno, že pravicově orientovaní studenti se ve svých postojích k ukládání trestních sankcí příliš neodlišují od politicky nevyhraněných jedinců, kteří se na škále politické orientace umístili na středu. Hypotézy stanovené pro testování souvislosti postojů k ukládání trestních sankcí s politickou orientací byly založeny na zahraničních výzkumech. Dělení politické orientace na levice a pravici se v jednotlivých zemích může do značné míry lišit, a tedy to, co představuje politická pravice v jedné zemi, nemusí být typické pro politickou pravici v zemi jiné. Na odlišné vnímání pravico-levicové škály politické orientace mezi zeměmi poukazuje i výzkum Wojcika, Cislakové a Schmidta (2019), kteří uvádějí, že občané států západní Evropy vnímají běžně využívanou škálu politické orientace, jejíž jeden pól představuje levice a druhý pól politickou pravici, odlišně, než jak ji vnímají občané států východní Evropy. Odlišné výsledky mého výzkumu v porovnání se zahraničními výzkumy, z kterých jsem vycházela, mohou tedy plynout právě z rozdílného vnímání politické pravice a politické levice na škále měřící politickou orientaci.

Co se týče zkoumání souvislostí mezi souhlasem s teoriemi trestání a jednotlivými faktory, které do mého výzkumu byly zahrnuty, signifikantní vztah byl prokázán pouze u teorie retribuční v souvislosti s představou o vývoji kriminality a politickou orientací. Souhlas s teorií retribuční vyjadřovali častěji jedinci, kteří se domnívali, že kriminalita vzrostla a pravicově či středově politicky orientovaní jedinci. U jedinců, kteří se domnívali, že kriminalita vzrostla, a u těch, kteří jsou pravicově a středově politicky orientovaní, byla na základě analýzy zjištěna tendence zastávat punitivnější postoje častěji, a proto lze dovodit, že punitivně ladění jedinci spatřují v trestání určitou odplatnou funkci. Ačkoli souvislosti faktorů představy jedince o vývoji kriminality a politické orientace se souhlasem s principy teorie eliminační nevyšly signifikantní, určité tendence data naznačovala i v tomto případě. Souhlas s teorií eliminační byl sledován častěji u jedinců pravicově či středově politicky orientovaných a u těch, kteří se domnívali, že kriminalita vzrostla. Takové souvislosti vycházely i v případě zkoumání punitivity postojů. I zde tedy určitou souvislost s vyšší mírou punitivity data mohou naznačovat. Pokud jde o teorii odstrašující a rehabilitační, na základě analýzy souvislostí jednotlivých faktorů zahrnutých do mého výzkumu nebyla prokázána žádná významná souvislost.

Populace vysokoškolských studentů nebyla v souvislosti se zkoumáním postojů k ukládání trestních sankcí doposud v České republice jako samostatná skupina zkoumána. Proto jsem se v rámci práce zaměřila na tuto skupinu populace a otěstovala, zda faktory, které byly na základě minulých výzkumů označeny za faktory formující postoje k trestní justici u obecné populace, souvisí s postoji k ukládání trestních sankcí i u populace českých vysokoškolských studentů. Přínosem mé práce bylo zachycení některých souvislostí na ještě

neprobádané části populace, což by mohlo být podnětem pro budoucí výzkumy. Rovněž způsob a vybrané ukazatele punitivity, které jsem v práci využila, v předchozích výzkumech prováděných v České republice nebyly využívány příliš často. V České republice byla doposud punitivita zkoumána spíše s využitím nižšího počtu položek. Jak ukazatel obecné míry punitivity, tak vypočítaný index míry punitivity, skrze které jsem souvislosti testovala, se ukázaly být přínosnými způsoby, jak punitivitu vysokoškolských studentů měřit. Ukazatel obecné míry punitivity odhaloval souvislosti s jednotlivými faktory nejspolehlivěji, avšak jeho obecnost je dle mého názoru vhodné doplnit o podrobnější měření míry punitivity, kterého může být docíleno pomocí vypočítaného indexu míry punitivity. Doplňkový způsob měření punitivity, tedy souhlas s možností podmíněného propuštění, se neukázal být spolehlivým ukazatelem punitivních postojů.

Zkoumání faktorů postojů má určité limity, které se vyskytují i v rámci této práce. Na formování postojů působí mnoho faktorů a je velice obtížné otestovat odděleně jen některé z nich. Faktory jsou navzájem provázané a za nalezenými vztahy může často stát faktor skrytý, který vztah ovlivňuje. Kvalitu testování souvislostí mezi postoji k ukládání trestních sankcí a určitými faktory může do značné míry ovlivnit i počet položek využitý pro změření daného faktoru. Omezené množství položek měřící dané faktory, které byly zahrnuty do mého výzkumu, mohlo do značné míry zapříčinit neprokázání očekávaných vztahů. V budoucích výzkumech by tedy pro lepší otestování jednotlivých faktorů bylo na místě zahrnout více položek pro jejich měření a zároveň pro odhalení možných skrytých závislostí otestovat rovněž souvislosti mezi jednotlivými faktory pomocí vícerozměrné analýzy. Určité limity se nachází i v případě měření stanovisek k jednotlivým teoriím trestání (vyjma teorie rehabilitační) v návaznosti na nízkou vnitřní reliabilitu. V dalším výzkumu by proto bylo vhodné navýšit počet položek pro vytvoření indexů či přeformulovat znění jednotlivých tvrzení, která byla v rámci mého dotazníku použita. Tím by mohlo dojít k zlepšení vnitřní reliability indexů a tedy i k zpřesnění měření. Významným limitem mého výzkumu byla v neposlední řadě také nereprezentativnost výzkumného vzorku, která mohla zapříčinit, že se některé stanovené hypotézy nepodařilo ověřit. Nereprezentativnost rovněž zamezuje možnosti zobecnění získaných poznatků.

I přes značné limity práce, byly u populace vysokoškolských studentů v souvislosti se zkoumáním postojů k ukládání trestních sankcí získány zajímavé poznatky. Podrobnější výzkum této části populace může napomoci lepšímu porozumění problematice postojů veřejnosti k ukládání trestních sankcí. Studenti totiž mohou představovat „budoucnost“ společnosti a do určité míry formovat i její další podobu.

Seznam použité literatury:

Allen, R. (2003). Attitudes to Punishment: Values, Beliefs and Political Allegiance. *Criminal Justice Matters*, 52(1), 12–13. <https://doi.org/10.1080/09627250308553469>

Cortina, J. M. (1993). What Is Coefficient Alpha? An Examination of Theory and Applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98–104. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.78.1.98>

Cumberland, J., & Zamble, E. (1992). General and specific measures of attitudes toward early release of criminal offenders. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 24(4), 442–455. <https://doi.org/10.1037/h0078752>

Český statistický úřad (n.d.). *Kriminalita – trestné činy* [webová stránka]. Získáno 1. května 2021 z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&bkvt=a3JpbWluYWxpZGE.&vyhltext=kriminalita&katalog=all&pvo=KRI05>

European Social Survey Round 5 Data (2010). Data file edition 3.4. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS5-2010.

ESS Round 9: European Social Survey Round 9 Data (2018). Data file edition 3.1. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS9-2018.

Gerber, M. M., & Jackson, J. (2016). Authority and Punishment: On the Ideological Basis of Punitive Attitudes towards Criminals. *Psychiatry, Psychology & Law*, 23(1), 113–134. <https://doi.org/10.1080/13218719.2015.1034060>

Háková, L. (2019). Prezentace kriminality a trestních sankcí v médiích. *Forenzní vědy, právo a kriminalistika*, 2019(1), str. 37-44. <https://www.vsfs.cz/periodika/forenzni-vedy-2019-1-04.pdf>

Hutton, N. (2005). Beyond populist punitiveness?. *Punishment and Society*, 7(3), 243-258.

Jelínek, J. a kol. (2017). *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část* (6. aktualizované a doplněné vydání). Praha: Leges.

- Chapman, B., Mirrlees-Black, C., & Brawn, C. (2002). *Improving public attitudes to the criminal justice system: The impact of information*. London: Home Office.
- Karabec, Z. (2001). On the Issue of Punishing and Punishment. *Czech Sociological Review*, 37(1), 73–88. <https://doi.org/10.13060/00380288.2001.37.1.12>
- Karabec, Z. (2008). Kriminologické aspekty trestní represe. In O. Novotný, & J. Zapletal, (2008). *Kriminologie* (3., přeprac. vyd, p. 217-251). Praha: ASPI – Wolters Kluwer.
- Krech, D., Crutchfield, R. S., & Ballachey, E. L. (1968). *Člověk v společnosti: základy sociální psychologie*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Kury, H. & Zapletal, J. (2002a). Kriminalita a její prezentace v médiích: zkušenosti (především) z Německa a České republiky. *Kriminalistika*, 35(2), 92-107.
- Kury, H. & Zapletal, J. (2002b). K postojům obyvatelstva ke kriminalitě a k trestání: srovnání (především) Německa a České republiky. *Kriminalistika*, 35(1), 13-28.
- Lata, J. (2007). *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis CZ.
- Mezník, J., Kalvodová, V. & Kuchta, J. (1995). *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita.
- Moravcová, E., & Tomášek, J. (2014). Metodologické aspekty měření postojů české veřejnosti k trestání pachatelů trestných činů. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, 50(4), 495–520. <https://doi.org/10.13060/00380288.2014.50.4.106>
- Nakonečný, M. (1970). *Základy sociální psychologie* (3. přeprac. vyd). Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Nakonečný, M. (2009). *Sociální psychologie* (Vydání druhé, rozšířené a přepracované). Praha: Academia.
- Novotný, O. (1969). Za reformu systému trestů. In *Sborník prací z trestního práva: k sedmdesátým narozeninám prof. dr. Vladimíra Solnaře* (p. 73-90). Praha: Univerzita Karlova.
- Roberts, L. D., & Indermaur, D. (2007). Predicting Punitive Attitudes in Australia. *Psychiatry, Psychology and Law*, 14(1), 56–65.

- Schwartz, S. H. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 519–542. <https://doi.org/10.1177/0022022101032005001>
- Solnař, V. (1979). *Tresty a ochranná opatření*. Praha: Academia.
- Spiranovic, C. A., Roberts, L. D., & Indermaur, D. (2012). What Predicts Punitiveness? An Examination of Predictors of Punitive Attitudes towards Offenders in Australia. *Psychiatry, Psychology & Law*, 19(2), 249–261. <https://doi.org/10.1080/13218719.2011.561766>
- Tajalli, H., Soto, W. D., & Dozier, A. (2013). Determinants of Punitive Attitudes of College Students Toward Criminal Offenders. *Journal of Criminal Justice Education*, 24(3), 339–356. <https://doi.org/10.1080/10511253.2012.740055>
- Taylor, D. G., Scheppele, K. L., & Stinchcombe, A. L. (1979). Salience of Crime and Support for Harsher Criminal Sanctions. *Social Problems*, 26(4), 413–424. <https://doi.org/10.2307/800505>
- Válková, H., & Kuchta, J. (2012). *Základy kriminologie a trestní politiky* (2. vyd). Praha: C.H. Beck.
- Vidmar, N. & Miller, D. T. (1980). Socialpsychological Processes Underlying Attitudes toward Legal Punishment. *Law & Society Review*, 14(3), 565–602. <https://doi.org/10.2307/3053193>
- Wojcik, A. D., Cislak, A., & Schmidt, P. (2019, July 24). *Left and Right Political Orientation in Eastern and Western Europe*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/a2jxf>
- Zeman, P. (2010). *Názory a postoje občanů v oblasti trestní politiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Zeman, P. (2011). *Veřejnost a trestní politika*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Zimring, F. E., Hawkins, G., & Kamin, S. (2001). *Punishment and democracy: Three strikes and you're out in California*. Oxford University Press.

Příloha – DOTAZNÍK

Dobrý den,

mé jméno je Kateřina Líbalová a jsem studentkou 3. ročníku sociologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Tento dotazník slouží pro sběr dat k mé bakalářské práci. Jejím hlavním cílem je zjistit, zda existuje souvislost mezi hodnotovou orientací vysokoškolských studentů a jejich postoji k ukládání trestních sankcí.

Prosím Vás, abyste odpovídali upřímně a pečlivě.

Předem Vám moc děkuji.

V následující části dotazníku Vám budou položeny otázky, které budou sloužit pro identifikaci a popis výběrového vzorku.

A1. Jste:

- Muž
- Žena
- Jiné

A2. Kolik je Vám let? (otevřená otázka)

→ _____

A3. Prosím, napište, jaké vysoké školy, jaké fakulty a jakého oboru jste studentem/studentkou. (Pokud studujete více škol/oborů, vyberte jedno, které je vám bližší).

Vysoká škola: _____

Fakulta: _____

Studijní obor: _____

A4. Jaký studijní program studujete?

- Bakalářský
- Magisterský
- Navazující magisterský
- Doktorský

A5. V jakém ročníku studia jste?

→ _____

A6. V politice lidé někdy hovoří o "levici a "pravici". Vyznačte na přiložené škále, kam byste se zařadil(a), když 1 znamená levici, a 5 znamená pravici.

1 ----- 2 ----- 3----- 4----- 5
Levice Pravice

A7. Byl/a jste Vy sám/sama v posledních pěti letech obětí nějakého trestného činu?

- Ano
- Ne
- Nevím/Nechci odpovídat

A8. Byla některá z Vám nejbližších osob v posledních pěti letech obětí nějakého trestného činu?

- Ano
- Ne
- Nevím/Nechci odpovídat

V následujícím bloku Vám bude položeno několik otázek, které budou zjišťovat základní povědomí o kriminalitě a ukládaných trestech. Následovat bude položka zkoumající Váš postoj k ukládání trestních sankcí.

B1. Domníváte se, že kriminalita v ČR od roku 2010:

- Výrazně vzrostla
- Mírně vzrostla
- Zůstala přibližně na stejné úrovni
- Mírně klesla
- Výrazně klesla
- Nedokážu odhadnout
-

B2. Jaké druhy trestů, které je možné v ČR v současnosti uložit za trestný čin, dokážete vyjmenovat?

B3. Souhlasíte s tím, aby zákon umožňoval vězně v případě řádného chování a známek nápravy podmíněně propustit z vězení po výkonu určité části jeho trestu s tím, že nebudeli se po propuštění na svobodě chovat řádně, do vězení se vrátí?

- Ano, tato možnost by měla existovat
- Ne, trest by měl být vykonán celý bez možnosti podmíněného propuštění
- Nevím

B4. Po výkonu jaké části trestu by mělo být podmíněné propuštění nejdříve možné? Ilustrujme to na příkladu pachatele odsouzeného k trestu odnětí svobody na 6 let:

- Po 4 a půl letech (po třech čtvrtinách)
- Po 3 letech (po polovině)
- Po 2 letech (po třetině)
- Po 1 a půl roce (po čtvrtině)
- Jiné: _____

B5. Myslíte si, že pachatelům ukládané tresty jsou v ČR:

- Převážně příliš přísné
- Převážně odpovídající
- Převážně příliš mírné
- Nedokážu posoudit

V následující části dotazníku Vám budou představeny čtyři situace, ve kterých budou popsány různé trestné činy. Prosím, pečlivě si tyto scénáře přečtete a následně vyberte, jaký z předložených trestů byste pachateli za daný trestný čin udělil/a.

C1. Muž ve věku 21 let se dopustil trestného činu vloupání, za které je nyní odsouzen, a to již podruhé. Tentokrát ukradl z bytu, do kterého se vloupal, televizi. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?

- Peněžitý trest
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) do 1 roku
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 1 rok do 3 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 3 roky do 5 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) na více než 5 let
- Domácí vězení
- Obecně prospěšné práce
- Podmíněný trest odnětí svobody
- Podmíněný trest odnětí svobody s dohledem (probačního úředníka)
- Nevím
- Jiný: _____

C2. Žena ve věku 36 let, při své cestě do práce, na přechodu srazila 67letou ženu a způsobila tím autonehodu. Zraněná žena následkem nárazu utrpěla vážnější poranění hlavy, několik zlomenin žebér a zlomeninu krčku. V momentě nehody řidička telefonovala a nevěnovala tak plnou pozornost řízení vozidla. Je nyní stíhána za těžké ublížení na zdraví z nedbalosti. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?

- Peněžité trest
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) do 1 roku
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 1 rok do 3 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 3 roky do 5 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) na více než 5 let
- Domácí vězení
- Obecně prospěšné práce
- Podmíněný trest odnětí svobody
- Podmíněný trest odnětí svobody s dohledem (probačního úředníka)
- Nevím
- Jiný: _____

C3. Muž ve věku 43 let ve večerních hodinách přepadl 24letou ženu, po které se domáhal kabelky a zároveň ji ohrožoval nožem. Přepadená pachateli kabelku vydala, načež pachatel utekl. Takto přepadl další tři ženy ve věku do 30 let. Na základě svědectví se policii podařilo pachatele dopadnout. Nyní je pachatel trestně stíhán za loupež. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?

- Peněžité trest
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) do 1 roku
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 1 rok do 3 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 3 roky do 5 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) na více než 5 let
- Domácí vězení
- Obecně prospěšné práce
- Podmíněný trest odnětí svobody
- Podmíněný trest odnětí svobody s dohledem (probačního úředníka)
- Nevím
- Jiný: _____

C4. Muž ve věku 29 let příležitostně užívá kokain, který kupuje od svého známého. Kokain občasně konzumuje také s přáteli, kterým látku zprostředkovává. Muž a další jeho přátelé byli v baru přistiženi při užívání kokainu a rovněž u muže bylo nalezeno větší množství této omamné látky. Nyní je muž trestně stíhán za nelegální přechovávání psychotropní a omamné látky a rovněž za její distribuci. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?

- Peněžitý trest
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) do 1 roku
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 1 rok do 3 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) přes 3 roky do 5 let
- Nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení) na více než 5 let
- Domácí vězení
- Obecně prospěšné práce
- Podmíněný trest odnětí svobody
- Podmíněný trest odnětí svobody s dohledem (probačního úředníka)
- Nevím
- Jiný: _____

V následující části Vám bude představeno několik tvrzení o účelu trestů za trestnou činnost.

D1. Na škále od 1 (naprosto souhlasím) do 5 (vůbec nesouhlasím) uveďte, do jaké míry s jednotlivými tvrzeními souhlasíte.

Trestáme proto, abychom ochránili společnost před pachatelem.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

Trestáme proto, abychom odradili další pachatele od páčání trestného činu.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

Trestáme proto, že si to pachatel za svůj čin zaslouží.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

Stejně tak jako je důležité pachatele potrestat za to, co provedl, je důležité se pokusit pachatele napravit.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

Trest má být spravedlivou odplatou společnosti za to, co pachatel svým činem způsobil.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

Trest má snižovat ohrožení společnosti deviantními jedinci a to jejich eliminací ze společnosti.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

Trest má fungovat jako prostředek nápravy pachatele. Má naučit pachatele rozlišovat mezi povoleným a nepovoleným chováním a připravit ho na nový vstup do společnosti.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

Trest má být pro pachatele i pro ostatní výstrahou, že se trestná činnost nevyplácí.

1 ----- 2 ----- 3 ----- 4 ----- 5
 Naprosto souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Vůbec nesouhlasím

V poslední části dotazníku budou vyobrazeny popisy různých osob. Přečtěte si prosím každý popis a označte, jak moc se Vám daný člověk podobá či nepochodá.

Jak moc se Vám daný člověk podobá?

	Velmi se mi podobá	Podobá se mi	Podobá se mi trochu	Podobá se mi málo	Nepodobá se mi	Vůbec se mi nepochodá	Nevím
Promýšlení nových myšlenek a tvořivost jsou pro něho důležité. Rád dělá věci svým vlastním originálním způsobem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je pro něj důležité, aby byl bohatý. Chce mít hodně peněz a drahé věci.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myslí si, že je důležité, aby se s každým člověkem na světě zacházelo stejně. Věří, že každý by měl mít v životě stejné příležitosti.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je pro něj důležité předvádět své schopnosti. Chce, aby lidé obdivovali, co dělá.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Je pro něj důležité žít v bezpečném prostředí. Vyhýbá se všemu, co by mohlo ohrozit jeho bezpečnost.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Má rád překvapení a vždy vyhledává nové aktivity. Myslí si, že je důležité v životě dělat mnoho různých věcí.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Věří, že lidé by měli dělat to, co se jim řekne. Myslí si, že lidé by měli dodržovat pravidla vždy, dokonce i když je nikdo nepozoruje.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité naslouchat lidem, kteří jsou jiní než on. I když s nimi nesouhlasí, chce jim porozumět.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité být pokorný a skromný. Nesnaží se přitahovat na sebe pozornost.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité užívat si života. Rád si dopřává.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité, aby si sám rozhodoval o tom, co dělá. Má rád svobodu a nezávislost na druhých.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj velmi důležité pomáhat lidem kolem sebe. Chce se starat o jejich blaho.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité být velmi úspěšný. Doufá, že lidé ocení, čeho dosáhl.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité, aby mu vláda zajistila bezpečí před všemi hrozbami. Chce, aby byl stát silný tak, aby mohl chránit své občany.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Vyhledává dobrodružství a rád riskuje. Chce mít vzrušující život.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité, aby se vždy choval spořádaně. Chce se vyhnout všemu, o čem by lidé řekli, že je špatné.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité, aby ho lidé respektovali. Chce, aby lidé dělali, co jim řekne.

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Je pro něj důležité být loajální k přátelům. Chce se věnovat lidem, kteří jsou mu blízcí.

Pevně věří, že by se lidé měli starat o přírodu. Péče o životní prostředí je pro něj důležitá.

Tradice je pro něj důležitá. Snaží se dodržovat zvyky, které se předávají v jeho náboženství nebo v jeho rodině.

Vyhledává každou příležitost, aby se pobavil. Je pro něj důležité dělat věci, které mu přinášejí potěšení.